

PRO VERITATE

DANIE VAN ZYL
Spies Out in the Cold

A. M. HUGO
„Christelik-Nasionaal“ in Suid-Afrika Vandag

JOHN E. PLAATJES
Because of These Things

BEN ENGELBRECHT
Die „Kerk van die Afrikaner“ as Voorspraak
vir 'n Politieke Party-Ideologie

DAVID PERK
The Political Shift

Volume VII, No. 1 | Jaargang VII, Nr. 1

May 15 Mei

PRO VERITATE

EDITORIAL

EDITOR:

Dr. B. Engelbrecht.

EDITORIAL COMMITTEE:

Bishop B. B. Burnett; Rev. J. de Gruchy; Rev. A. W. Habelgaarn; Rev. E. E. Mahabane; Rev. J. E. Moulder; Rev. C. F. B. Naudé (Chairman); Rev. R. Orr; Prof. Dr. A. van Selms.

ADMINISTRATION/ CORRESPONDENCE

CIRCULATION MANAGER:

Dr. W. B. de Villiers.

All letters to the editor and administration to: P.O. Box 31135, Braamfontein, Johannesburg.

SUBSCRIPTION

Subscription payable in advance.

Land and sea mail: R1 (10/- or \$1.40) — Africa; R1.50 (15/- or \$2.10) — Overseas; 17/6-United Kingdom.

Air mail: R2 (£1 or \$2.80) — Africa; R3.50 (£1.17.6 or \$5.00) — Overseas; £2 — United Kingdom.

Cheques and postal orders to be made payable to Pro Veritate (Pty.) Ltd., P.O. Box 31135, Braamfontein, Johannesburg.

PLEASE NOTE

The editorial staff of Pro Veritate state herewith that they are not responsible for opinions and standpoints which appear in any article of this monthly other than those in the editorial and editorial statements.

PRO VERITATE appears on the 15th of every month.

(Price per single copy 10c).

CHRISTIAN MONTHLY FOR SOUTHERN AFRICA CHRISTELIKE MAANDBLAD VIR SUIDELIKE AFRIKA

Registered at the Post Office as a Newspaper
By die Hoofposkantoor as Nuusblad geregistreer

IN THIS ISSUE . . .

- The Rev. Danie van Zyl suggests that the growth of the Independent Church Movement has also a positive origin: The fact that they succeeded to communicate with the African people. — P. 4
- Dr. André Hugo strongly condemns the ideological concept "Christian-National" and its effects in South Africa to-day. — P. 6
- The Rev. J. E. Plaatjes, a Coloured minister of the Dutch Reformed Church, pleads that justice should be done to the Coloured people in our country. — P. 11
- Ben Engelbrecht deals with the dependence of the National Party on the advocacy and support of the Dutch Reformed Churches. — P. 12
- A shift in political thinking regarding the future of non-whites in South Africa is taking place, says David Perk. Its inevitability is a ground of hope and should deter us from despair. — P. 19
- Mr. Fred van Wyk brings to our attention that Family Day this year will be celebrated on July 8th. — P. 20

IN HIERDIE UITGAWE

- Ds. Danie van Zyl spreek die gedagte uit dat die groei van die onafhanklike Bantoekekerke ook 'n positiewe oorsaak het: Die feit dat hulle daarin slaag om die Bantoe werklik te bereik. — Bl. 4
- Dr. André Hugo spreek skerp veroordelings uit oor die ideologiese begrip „Christelik-Nasionaal" en sy praktiese uitwerking in Suid-Afrika vandag. — Bl. 6
- Ds. J. E. Plaatjes, 'n Kleurling-leraar van die Ned. Geref. Kerk, pleit dat daar aan die Kleurlingbevolking van ons land reg sal geskied. — Bl. 11
- Ben Engelbrecht praat oor die afhanklikheid van die Nasionale Party van die voorspraak en steun van die Afrikaans-Hollandse kerke. — Bl. 12
- 'n Verskuiwing in die politieke denke oor die toekoms van die nie-blankas in Suid-Afrika is besig om plaas te vind, sê David Perk. Die onvermydelikheid daarvan is 'n grond van hoop en moet ons van wanhoop weerhou. — Bl. 19
- Mnr. Fred van Wyk vestig ons lesers se aandag op Gesinsdag wat vanjaar op 8 Julie gehou word. — Bl. 20

Editorial

Race Relations Under the Searchlight

In the agenda and reports of the Reformed Ecumenical Synod which meets in Amsterdam from 12-23 August this year there appears a forty-page report on race relations. This report is of great importance also for South Africa. Four South African churches are members of the Reformed Ecumenical Synod and will therefore take part in the discussion of the report and play a rôle at the eventual acceptance or rejection of the recommendations it contains. The South African member churches of the Reformed Ecumenical Synod are the Nederduitse Gereformeerde Kerk, the Nederduitse Gereformeerde Sendingkerk (Mission Church), the Gereformeerde Kerk and the Church of England in South Africa.

The fact that the problem of race relations will once again command a large slice of this important ecumenical body's time and attention proves that it is an issue which has by no means been exhausted even in the circle of the Reformed Churches in a narrower sense. It is also clear that there is going to be no unanimity at the meeting to be held in Amsterdam in August and that even in this Reformed circle standpoints confront each other in stark contrast. This need be no cause for concern, since there still is dialogue at least; and during an ecumenical gathering in which all stand upon the same confessional ground it will probably also not be so easy for the one to turn the back upon the other as the result of differences and summarily to deny the Christian content, not even to mention the Reformedness, of certain opinions and to distrust and dismiss them as liberalistically or communistically inspired.

It is extremely encouraging, for example, to read in a report such as this, the Reformed nature and origin of which is beyond all doubt something like: "Scripture makes it abundantly clear that there is equality among men . . . The same passage" (i.e. Rom 2:6-11) "which says there is no respect of persons with God stresses the deep and essential distinctions in men's actions. While with God there is no respect of persons, with men there is a basic variety in religious response between those who obey the truth and those who obey unrighteousness. There is therefore no unqualified equality . . . The 'reward' which God gives to men for their works is not equal, for it differs according to the response men give to his command. The same standard applies, however, regardless whether they be Jews or Gentiles. Within the people of God, the body of believers, there should be a relation of equality, of mutual respect . . . The unity which obtains among all who are in Christ does not obliterate the distinctions which exist because of the diversity of gifts which believers have."

The fourteen recommendations of the report (reproduced elsewhere in this issue) were obviously

formulated with the greatest circumspection, and although the convenor of the commission which was responsible for the compilation of the report states in an accompanying note: "Although the report represents the viewpoints of various areas, it is not a compromise. It is rather a meeting of minds, in which the various emphases and expressions reflect the common understanding produced by personal consultation," the signs of indulgence towards a South African approach, in which the idea of **apartheid** is always the key-note, are clearly noticeable.

It is clear that a disapproving attitude is adopted in the report of the joint commission towards all forms of discrimination on the strength of people's race and colour. And yet it does not satisfy either side on account of the fact that unambiguous conclusions on this side or that were not reached, and on account of the fact that in the exposition of Scriptural principles obvious concessions were made to popular South African views (e.g. on the variety of races as a datum of creation). It follows that the South African regional committee sent in a separate report from which it is evident that they are satisfied with nothing less than a consistent upholding of a concept of pluriformity and multi-formity in creation and in re-creation, which is also valid for the organisation of the life of the Church. A member of the Netherlands regional committee, on the other hand, has expressed serious criticism in a series of "marginal notes" against statements made in the joint report as a result of concessions made to this concept and a number of recommendations are made by him for consideration by the Synod. The result is that, apart from an additional report drawn up for consideration by the North American member churches of the Reformed Ecumenical Synod, three separate reports will be submitted to the Synod in which the tension between divergent views is strongly noticeable.

Thus, to mention but one example, the following three different declarations appear in connection with the question of common worship.

1. "When a person desires to worship with Christians of another race in a community where he also has the opportunity to worship with his own race, he should be urged to worship in the congregation where his service of God's people and his own edification will be the best advanced. The unity of the church should come to expression in common worship, including Holy Communion, among Christians regardless of race, as early and as fully as circumstances and cultural development permit."

2. "Any wilful endeavour to force the unity of the Church, also as expressed in common worship, overlooks the primacy of the believers' communion **with Christ**, which will in due time manifest itself in the communion of the Saints. It must plainly be

understood that the manifestation of the unity of the Church does not amount to the abrogation of the multiformity of the Church on the local or any other level, and that the Holy Communion must never be misused as a mere demonstration of such unity."

3. "Within the Church, the unity of mankind finds its visible manifestations in the common participation of the Lord's Supper, which is a sign of the common relation to the salvation given in Jesus Christ. It may be that linguistic or cultural differences make the formation of separate congregations, often with their own type of preaching and worship, advisable; in these cases, it can be wise not to force an outward form of unity, but to recognise the differentiation within the circle of God's people. On the other hand, however, the worshipping together of people of a different racial background can have a positive meaning as a sign of the deepest unity of the Church and in this way can be an example for the life of society as a whole. At any rate it must be clear that racial differences as such, apart from other considerations, can never be a legitimate ground for separate worship."

We do not wish to anticipate the deliberations of the Synod in any way and we refrain from making any comment or essaying any evaluation at this stage either as regards the joint report and recommendations or as regards the recommendations from South Africa and the Netherlands in which a difference of opinion is expressed and motivated.

Nonetheless we wish to express the sincere hope that the Synod will realise that the situation in countries where the question of race relations is acute demands that unambiguous declarations be made. It is a matter of the utmost urgency that this body of Reformed churches should indicate the course set for us in the Bible without mincing words, especially with a view to South Africa where the churches of Reformed confession play such a decisive rôle in the manner in which the church and society are organised, and where it increasingly proves to be a virtue of Reformed doctrinal purity to defend the practice of racial discrimination in principle (and a sin of "liberalism" to give witness against it.) The Reformed Ecumenical Synod owes it to South Africa.

Inleidingsartikel

Rasseverhoudinge Onder die Soeklig

In die agenda en verslae van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode wat van 12-23 Augustus vanjaar in Amsterdam vergader, kom daar 'n verslag voor van veertig bladsye oor rasseverhoudinge. Hierdie verslag is ook vir Suid-Afrika van groot belang. Vier Suid-Afrikaanse kerke is lede van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode en sal dus deelneem aan die bespreking van die verslag en 'n rol speel by die eventuele aanvaarding of verwerping van aanbevelings wat daarin gemaak word. Die Suid-Afrikaanse ledekerke van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode is die Nederduitse Gereformeerde Kerk, die Nederduitse Gereformeerde Sendingkerk, die Gereformeerde Kerk en die Church of England in South Africa.

Die feit dat die probleem van rasseverhoudinge weer eens 'n groot deel van die tyd en aandag van hierdie belangrike ekumeniese liggaam in beslag gaan neem, toon dat dit 'n saak is waaroor daar ook in die kring van die Gereformeerde kerke in enger sin nog lank nie uitgepraat is nie. Dit is ook duidelik dat daar op die vergadering wat in Augustus te Amsterdam gehou gaan word, geen eenstemmigheid gaan wees nie en dat selfs in hierdie Gereformeerde kring standpunte in 'n spannende teenstelling teenoor mekaar staan. Daaroor hoef 'n mens jou in elk geval geen sake te maak nie, want daar word ten minste nog met mekaar gepraat; en in so 'n ekumeniese vergadering waarin almal op dieselfde belydenisgrondslag

staan, sal dit stellig ook nie so maklik wees om mekaar as gevolg van verskille van mening die rug toe te keer en die Christelike inhoud, om van die Gereformerdheid daarvan nie eers te praat nie, van sekere menings summier te ontken en as liberalisties en kommunisties geïnspireerd te wantrou en af te skryf nie.

Dit is uitermate bemoedigend om in 'n verslag soos hierdie, waarvan die Gereformeerde aard en oorsprong tog buite alle twyfel staan, byvoorbeeld iets te lees soos: „Die Heilige Skrif maak dit oorvloediglik duidelik dat daar gelykheid tussen mense is . . . Dieselfde Bybelgedeelte" (d.i. Rom. 12:6-11), wat sê dat daar geen aanneming van die persoon by God is nie, beklemtoon die diepe en wesenlike verskille in die handeling van mense. Terwyl daar by God geen aanneming van die persoon is nie, is daar onder mense 'n basiese verskeidenheid in religieuse reponsie tussen diegene wat aan die waarheid gehoorsaam is en dié wat aan die ongeregtheid gehoorsaam is. Daar is dus geen ongekwalifiseerde gelykheid nie . . . Die „beloning" wat mense vir hulle werke van God ontvang, is nie gelyk nie, want dit verskil volgens hulle antwoorde op sy bevele. Dieselfde maatstaf word egter toegepas, ongeag of hulle Jode of Grieke is. In die volk van God, die liggaam van gelowiges, moet daar 'n verhouding wees van gelykheid en wedersydse respek . . . Die eenheid wat geld tussen almal wat in Christus is, wis nie

die verskille uit wat daar bestaan vanweë die verskeidenheid van gewes wat die gelowiges het nie".

Die veertien aanbevelings van die verslag (wat elders in hierdie uitgawe van ons blad weergegee word) is klaarblyklik met die grootste versigtigheid geformuleer, en ofschoon die konvenor van die kommissie wat vir die opstel van die verslag verantwoordelik was, in 'n begeleidende aantekening verklaar: „Hoewel die verslag die gesigspunte van verskillende gebiede verteenwoordig, is dit nie 'n kompromis nie. Dit is eerder 'n ontmoeting van gevoelens waarin die verskillende beklemtoninge en uitdrukkings die gemeenskaplike verstandhouding weerspieël wat uit die persoonlike konsultasie voortgekom het", is die tekens van toegeeflikheid aan 'n Suid-Afrikaanse benadering, waarin die apartheidsgedagte steeds die grondtoon is, duidelik bespeurbaar.

Dit is duidelik dat daar in die verslag van die gesamentlike kommissie 'n afkeurende houding aangeneem word teenoor alle vorme van diskriminasie op grond van mense se ras en kleur. En tog kon dit, vanweë die feit dat dit nie tot ondubbelsinnige konklusies na die een of die ander kant gekom het nie, en vanweë die feit dat daar in die uiteensetting van die Skriftuurlike beginsels klaarblyklik toegewings gemaak is aan populêre Suid-Afrikaanse beskouinge (byvoorbeeld oor die verskeidenheid van rasse as 'n gegewenheid van die skepping), na twee kante nie bevredig nie. Die Suid-Afrikaanse streekomitee het dan ook 'n afsonderlike verslag ingestuur waaruit dit duidelik blyk dat hulle met niks minder tevrede is nie as 'n konsekwente handhawing van 'n pluriformiteit- en multiformiteitsgedagte in die skepping en in die herskepping wat hom ook in die inrigting en lewe van die kerk laat geld. 'n Lid van die Nederlandse streekomitee weer, het in 'n reeks „kanttekeninge" by die verslag ernstige kritiek uitgespreek teen stelling waartoe daar in die gesamentlike verslag gekom is as gevolg van die toegewing aan hierdie gedagte, en 'n aantal aanbevelings word deur hom gemaak vir oorweging deur die Sinode. Die gevolg is dat daar, afgesien van 'n addisionele verslag wat opgestel is vir oorweging en aanname deur die Noord-Amerikaanse ledekerke van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode, drie afsonderlike verslae voor die Sinode gelê sal word waarin die spanning van uiteenlopende standpunte sterk voelbaar is.

So kom daar, om slegs een voorbeeld te noem, die volgende drie verskillende uitsprake in voor oor die kwessie van gesamentlike aanbidding.

1. „As iemand begeer om saam met Christene van 'n ander ras te aanbid in 'n samelewing waar hy ook die geleentheid het om saam met sy eie ras te aanbid, moet daar by hom aangedring word om te aanbid in die gemeente waar sy diens aan die volk van God en sy eie opbouing die beste bevorder sal word. Die eenheid van die kerk moet onder Christene, ongeag hulle ras, tot uitdrukking

kom in gesamentlike aanbidding, met insluiting van die Heilige Nagmaal, so gou en so volledig as wat die omstandighede en kulturele ontwikkeling dit moontlik maak."

2. „Enige opsetlike poging om die eenheid van die kerk te forseer, ook soos dit uitgedruk word in gesamentlike aanbidding, sien oor die hoof die voorrang van die gelowiges se gemeenskap **met Christus**, wat hom op sy tyd sal manifesteer in die gemeenskap van die heiliges. Dit moet duidelik verstaan word dat die manifestasie van die eenheid van die kerk nie neerkom op 'n opheffing van die veelvormigheid van die kerk op die plaaslike of op enige ander vlak nie, en dat die heilige Nagmaal nooit misbruik mag word as 'n blote demonstrasie van so 'n eenheid nie."

3. „In die kerk vind die eenheid van die mensheid sy sigbare manifestasies in die gemeenskaplike deelname aan die maaltyd van die Here, wat 'n teken is van die gemeenskaplike betrekking tot die verlossing wat in Jesus Christus gegee is. Dit mag wees dat taal- of kultuurverskille dit raadsaam maak om afsonderlike gemeentes te vorm, dikwels met hulle eie maniere van prediking en aanbidding. In sulke gevalle kan dit wys wees om nie 'n uiterlike vorm van eenheid te forseer nie maar om differensiasie in die volk van God te erken. Aan die ander kant egter, kan die gesamentlike aanbidding van mense van verskillende rasse-agtergrond 'n positiewe betekenis hê as 'n teken van die diepste eenheid van die kerk en aldus 'n voorbeeld wees vir die lewe van die gemeenskap as 'n geheel. In elk geval moet dit duidelik wees dat rasse-verskille as sodanig, afgesien van ander oorwegings, nooit 'n egte grond kan wees vir aparte aanbidding nie."

Ons wil die beraadslaginge van die Sinode nie graag op enige wyse vooruitloop nie, en ons weerhou ons daarvan om in hierdie stadium enige kommentaar te lewer of beoordeling te probeer gee òf van die gesamentlike verslag en aanbevelings òf van die aanbevelings waarin meningsverskil uit Suid-Afrika en uit Nederland uitgedruk en gemotiveer word.

Tog wil ons die innige hoop uitspreek dat die Sinode sal besef dat die situasie in lande waar die kwessie van rasseverhoudinge akuit is, vereis dat daar ondubbelsinnige uitsprake gedoen sal word. Dit is 'n saak van dringende nood dat hierdie liggaam van Gereformeerde kerke, veral met die oog op Suid-Afrika waar die kerke van Gereformeerde belydenis so 'n beslissende rol speel in die wyse waarop die kerk en die samelewing ingerig word, en dit al hoe meer 'n deug van Gereformeerde leersuiwerheid blyk te wees om 'n praktyk van rassediskriminasie prinsipiël te verdedig (en 'n sonde van „liberalisme" om daarteen te getuig), sonder omhaal van woorde die koers sal aandui wat in die Bybel aan ons voorgelê word. Die Gereformeerde Ekumeniese Sinode is dit aan Suid-Afrika verskuldig.

Spies Out in the Cold

(The challenge of the African Independent Church Movement)

— THE REV. DANIE VAN ZYL

When a person looks at the graph, one is immediately struck by the tremendous growth of the African Independent Church Movement. Many reasons can be advanced for this spectacular growth. Some would argue that the African Independent Churches proclaim an easy gospel, and there may be some truth in that. Others would say that the African Independent Churches do not demand a break with tribal religious practices, and there may be some truth in that argument as well. Both these reasons would be regarded as negative by the average Christian.

I would like to suggest that the growth of the Independent Church Movement is not due to negative causes only, but that a positive cause has had a large influence on the growth rate. I would suggest that the African Independent Church Movement has succeeded to communicate with the African people.

NEED TO COMMUNICATE

Dr. Eugene A. Nida in his book "Religion Across Cultures" quotes two incidents in Africa showing up the lack of missionaries to communicate the vital message of the Gospel. When a man in the Cameroun was asked whether he was a Christian he answered "Certainly! Can't I read?" When the same question was asked in Liberia the answer was "No, I don't boil water".

What answers would we find in South Africa to this question: "No, I don't believe in Separate Development", or "Yes, I go to hospital" or "Yes, I don't play golf on Sunday".

I believe that the African Independent Church Movement shows us where we have failed to communicate with the African people. By emphasising the positive aspects I do not wish to deny the existence and influence of negative factors. In line with my title I think of the Independent Churches acting as spies out on the fringe area, the battle front, sending back coded messages. The control, back home, needs to decipher the message to be able to use the information.

PERSONAL FELLOWSHIP

The first matter I would like to deal with is the **Personal Fellowship** that exists in the Independent Churches.

Most congregations of the Independent Churches are small in number. Fellowship is always stronger in the small group than a large impersonal gathering. In Zionist congregations in particular this fellowship is further strengthened by the practice of open confession in the church. In time of trouble one member has little to hide from another because the other members in the congregation knows the person so intimately, thus making the process of seeking help so much easier.

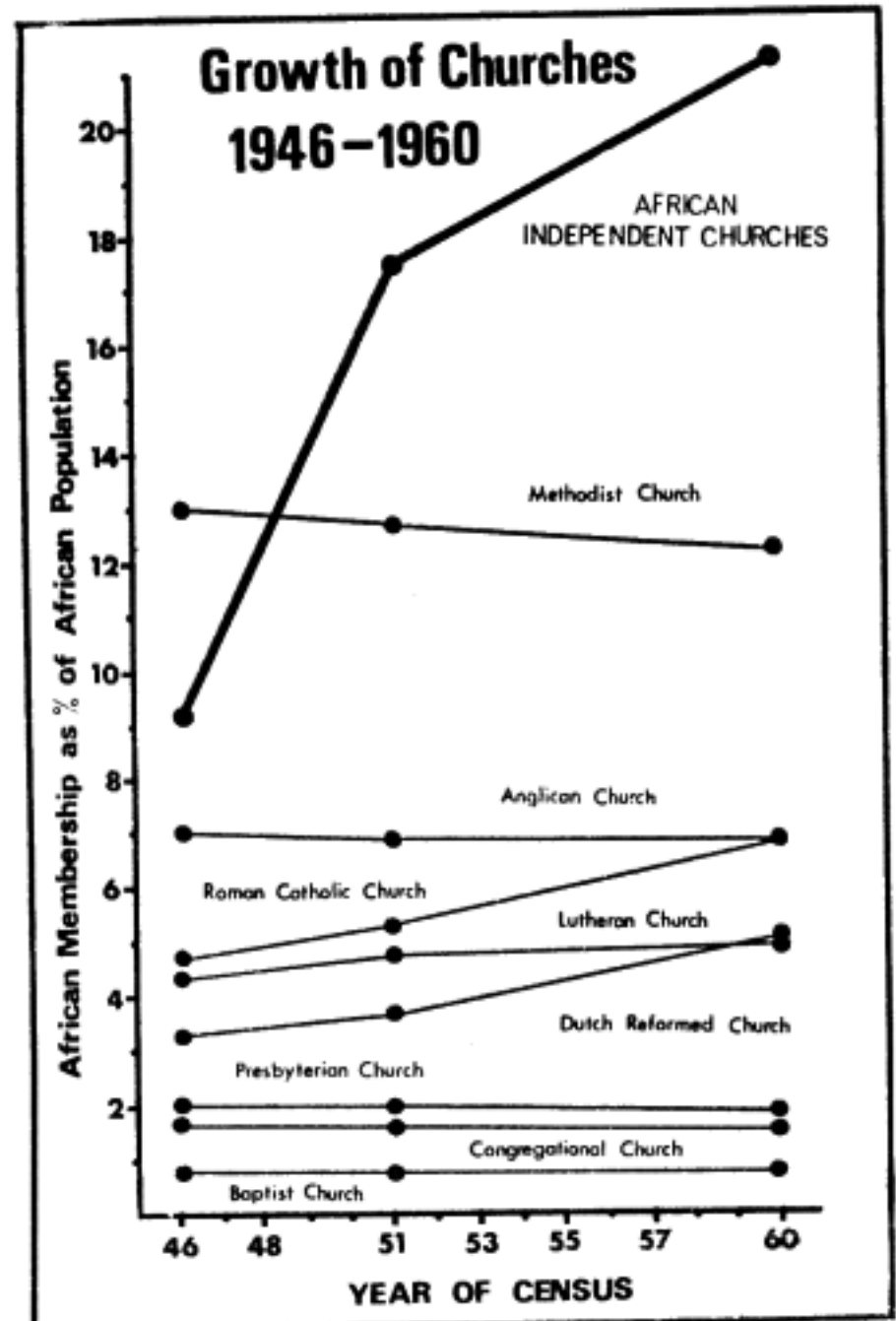
In a society where the African's family structure is slowly disintegrating, and the security of the large family partially lost, the security of the "new family" found in the church takes a significant place. The Rev. A. I. Berglund commenting on a visit to a Zionist service in Natal says in his comments on the service:-

"I had been in a fellowship so close that I as an outsider found it difficult to make my way into the fellowship. In this room where I had spent three hours, I had experienced very vividly indeed that of which the Bible speaks when it says: "they were of one accord" (Our approach to the Independent Churches Lecture 12). In the same lecture Rev. Berglund also comments: "I had experienced

love and a common concern for each other. There was something about this community which breathed the air of love in a way which I doubt I have experienced elsewhere in Africa".

Many African Independent Churches have in their life shown its members the relevance of Christian concern for each other, the practical meaning of love in the congregation in terms of trust and dependence on each other.

It would be wrong to assert that there is no fellowship in the historical churches. Indeed, fellowship is at times very real and strong. But we are reminded of how important fellowship is.

HEALING THE WHOLE MAN

Secondly I would like to mention the significant part played by **healing** in the Independent Churches, and in particular among the Zionist Churches. The most frequently heard confession of a Zionist is probably the confession "I was sick and they healed me."

Illness to the Zionist is an evil that has beset man and from which man must be rid. The most normal method of dealing with an illness is to drive out the evil spirits by means of a particular ceremony. With the prayer sticks in their hands the members of the congregation dance in a circle around the sick man. The stick is carried with the hand nearest the sick person. The dance pace increases and the direction in which the dancers move is switched with increasing frequency. The minister takes the ill person in his arms and attempts to drive out the evil spirits, often wrestling with the sick person.

If we take note of the fact that the healing service comes after a service lasting up to 3 or 4 hours, it is almost as if the man goes through a traumatic experience. Are we then surprised that the ill man afterwards feels renewed and healed — a feeling not dissimilar to that experienced when a person comes from a session with a psychiatrist.

Western man understands illness in terms of germs and infections. The Zionist understands illness as a spiritual condition. Medicine, hygiene and sterilized bandages seem almost irrelevant, and in most Zionist groups medicine is never used.

The lesson is most clearly our lack of dealing with the whole man when we treat him with our scientific medical processes. I cannot say what percentage success Zionists have in dealing with illness, but will not be surprised if that percentage closely resembles the percentage of illness where psychological factors are the root causes. No statistics are available to make accurate observations.

While the Zionist may by chance have struck a method to deal with man's psychological problems, I do not suggest members of the historic Churches should carry prayer sticks and perform ritual dances. I do suggest that we should acknowledge illness as something more than germs and infection and give our attention to this fact. This is particularly relevant to African society where medical science has not yet captured man's total trust.

UNWILLING WORKER-PRIESTS

The third aspect of African Independent Church's life of which we should take note is their use of **worker - priests**. The **worker - priest** idea is not new, except that in the African Independent Churches the **worker-priest** is an unwilling "worker". He would rather be a full-time minister, but is a secular worker because he has to earn money to live. This very unwillingness in a way makes this **worker-priest** phenomena successful. The minister and the worker belong to each other because both work to earn money to live. Both face the same problems, both face the management with the same fear or distrust. The ministers enters the life of the ordinary man totally, because his life is that of an ordinary man and the motivation to work is the same.

The gulf between laity and clergy is one that must be bridged. Circumstances have assisted the African Independent Churches to do so successfully.

DESIRE TO BE AFRICAN

Fourthly, I think we should take note of the desire of the African Independent Churches **to be African**. Within South African society, and also in Africa as a whole, up to recently, the opportunities for effective African leadership have been comparatively small. The White man has for a long time held the place as leader and supervisor.

The White man, when he thinks of leaders, seeks qualities showing good organisational ability, financial accuracy and faithfulness, and administrative abilities so that minutes can be kept, letters well written and clearly replied etc.

The White man will add to this list, but will put these qualities very high on his priority list. The African will not necessary place these qualities as high, and may rather choose a leader whom he can trust personally, a leader who will be in contact with the people, or a man who has shown prophetic qualities.

This may be the reason why the White controlled churches are well organised and administratively sound whereas most African Independent Churches continually face problems caused by bad administration and organisation.

Yet, if the multi-racial churches are going to be effective then there

should also be more place at the top for African leadership.

DIALOGUE: NOW OR NEVER

The time has arrived for a greater amount of dialogue between the Western Churches and the African Independent Churches. It is clear that both sides have an enormous contribution to make to the problem of an effective ministry in the South Africa of 1968.

But such a dialogue will not be easily established. The Western Churches, on the one hand, are by tradition reflective and analytical, making use of reports, conferences and discussions as their methods for communication. The African Independent Churches, on the other hand, are dynamic and functional. They have no written theology other than single Bible texts or short passages, nor do they analyse the motivation of their actions. For two such groups to communicate effectively is no easy matter.

It appears that the first step should be the creation of a mutual trust. The one should acknowledge the other as servants of Christ and recognise that neither has the whole truth. The Western Churches should recall the spies out from the cold and acknowledge the people of the African Independent Churches as co-workers and co-sufferers in God's vineyard. From recognition will come trust from trust communication and from communication co-operation.

† DR. MARTIN LUTHER KING

PRO VERITATE grieves together with thousands in the whole of the civilized world at the cruel death of Martin Luther King, the modern-day apostle of non-violence.

Here was a man who personified Christianity in action.

Here was a man who truly practised what he so eloquently preached.

Here was a man who took the difficult and narrow road towards a solution of the problem of peaceful relations between men.

His death is an irreparable loss.

His message did not die with him, but will stir generations still to come.

His life remains an inspiration and a challenge to us who are left behind to carry on the task.

(A full-length article on the death of Dr. King, "We Shall Overcome" by the Rev. James Moulder, will appear in next month's issue.)

„Christelik-Nasionaal” in Suid-Afrika Vandag

(Toespraak gehou by geleentheid van 'n simposium gereël deur die Debatsvereniging van die Universiteit van Stellenbosch op Dinsdag, 26 Maart 1968).

— DR. A. M. HUGO

Meneer die Voorsitter, Dames en Here,
dr. Heyns en mnr. Botha,

U hoef nie te skrik vir die baie papiere wat hier voor my lê nie! Die meeste van wat hier staan is deurgestreep. Ek bepaal my maar by die gedeeltetjie wat oorgebly het nadat die sensor daardeur is. Ek is baie dankbaar vir die pragtige opsomming van feite wat mnr. Botha hier vir ons gegee het en ek hoop om daarby te kan aansluit, sy dit dan by wyse van opposisie. Maar ek is baie dankbaar daarvoor; en net soos mnr. Botha sou ek ook graag wil vra: Wat is Christelik-Nasionaal? Wat beteken hierdie term vandag, in neëntienhonderd ag-en-sestig, in Suid-Afrika?

ONTOELAATBARE VEREENSELWIGING

(1) Maar dan wil ek nou tog, anders as mnr. Botha se laaste gedagtes, my die vryheid veroorloof, Meneer die Voorsitter, om my *verwondering* uit te spreek oor die feit dat so 'n term ooit gebore kon word hier onder ons volk, wat nog altyd in hoë mate 'n godsdienstige volk was. Vir my is dit tóg 'n saak van verwondering. En dan wil ek graag met iedereen van u saamstem dat 'n mens jou nie moet blindstaar op 'n benaming nie, maar liever moet let op die saak wat daardeur te kenne gegee word. Nogtans wil ek vir 'n oomblik u aandag hierop vestig. Ek dink dit is belangrik. Want hier word tog twee begrippe langs mekaar ingespan wat absoluut nie in een asem genoem mag word nie. Godsdien en volksdien is ongetwyfeld albei baie mooi en lofwaardige sake — tenminste dit is wat ek glo — maar nooit of te nimmer kan ek daaraan dink om die God wat ek dien selfs ook maar by implikasie, of al is dit ook maar by wyse van spreke, in een asem te noem met die nasie waaruit ek gebore is nie.

Daar is net een volk, Dames en Here, wie se naam in een asem met die Naam van God genoem mag word, en dit is Gods volk, daardie volk wat Hy deur sy Woord en Gees, soos die Kategismus ons leer, uit al die nasies versamel — ook uit die Afrikanernasie. Ek dink nie dit is oordrewe om dit so te stel nie; ek dink dit is nodig dat ons dit ook in hierdie perspektief sal sien. Die „Christelik” is goed, soos mnr. Botha ook gesê het; dit spreek van self . . . solank dit goed is! En die

„nasionaal” is ook goed . . . solank dit goed is, onder sekere baie uitdruklike voorwaardes! Maar dit is die koppeltken wat nie deug nie. Dit word 'n onheilige verbintenis; en meer as 'n verbintenis, dit word 'n absoluut ontoelaatbare *vereenselwiging* van Christendom met nasionalisme, van kerk met volk.

Dit het lank gelede al begin. Mnr. Botha het ons hier teruggevoer tot die 18e eeu, en tereg. Maar in die spesifieke sin waarin ons dit vandag ken, het dit eintlik begin in die jaar 1915, toe wyle dr. D. F. Malan (vir wie ek persoonlik alle waardering en respek koester) 'n politieke vergadering in die Strand toegesprek het, aan die begin van sy loopbaan as politikus, en hy die Afrikaner se godsdienstige lewe so seer vereenselwig het met sy politieke strewe en nasionale bewuswording — onthou dit was die jaar van die Rebelle — dat die hoogbejaarde dr. Andrew Murray van Wellington, destyds in sy sewe-en-tagtigste jaar, hom verplig gevoel het om 'n lang brief aan die tydskrif *Ons Land* te stuur, waarin hy dr. Malan ten ernstigste tereggewys het vanweë die onbybelse strekking van die woorde wat hy daar aan die Strand uitgesprek het. Andrew Murray het nie onsimpatiek gestaan teenoor die nasionale strewe van die Afrikanervolk nie — allermens! — maar hy het duidelik gesien waar die gevaarstreep lê, waar die grens lê tussen Christendom en nasionalisme. 'n Profetiese stem! Want in daardie artikel (ek wens ek kon dit vanaand hier hê) het hy gewys op die onloënbare werklikheid van die sonde in ons menslike natuur, wat altyd sal veroorsaak dat sodra jy hierdie twee dinge aan mekaar kop-

pel, die stem van die bloed, die stem van die hartstog, die stem van die politieke partyskap, die stem van die groepsbelang, die stem van die eie ek wat in elkeen van ons leef, die oorhand sal hê oor die Evangelie en sy boodskap van selfverloëning en van versoening tussen alle mense.

Helaas, op dr. Andrew Murray se woorde is geen ag geslaan nie, en wat hy voorspel het, is bewaarheid. Na 'n halfeeuw van sogenaamde Christelike nasionalisme staan ons vandag voor die ontsettende werklikheid van 'n Afrikaner-nasionalisme wat ook die godsdienstige lewe van die Afrikaner beheer en bepaal, in stede van omgekeerd. Die sonde het sy werk gedoen in hierdie vyftig jaar, en dit met ongelooflike sukses, omdat hy homself al die jare nog kon wikkel in die mantel van Christelikheid. Hoe meer ons vervul geraak het van die eie nasie, hoe minder het ons verstaan wat dit beteken om te behoort tot daardie Volk van God, die „gahal”, die „ekklesia”, Sy Kerk op aarde. Nie dat ons nie weet wat Kerk is nie, nie dat ons nie weet wat Christendom is nie; maar van hierdie twee dinge (godsdien en nasionalisme) sal die een altyd probeer om die ander in 'n hoek te dryf.

DIE TAAL VAN DIE FEITE

(2) In die tweede plek, Meneer die Voorsitter: ek sê ons Christen wees word vandag bepaal deur ons Afrikanerskap, en nie andersom nie. Is dit nie 'n onbillike, is dit nie 'n onware beskuldiging nie? Ek vrees die antwoord is: Nee. Die feite spreek 'n te duidelike taal. Ek sou met my hele hart begeer dat dit anders mog wees, maar ek kan nie wat wit is, swart, en wat swart is wit maak nie. Wanneer ek weer blaai deur my leggers van die afgelepe tien jaar, en ek lees weer sommige van die inleidingsartikels, nie net van ons koerante nie, maar veral ook van *Die Kerkbode*, wat in hierdie jare geskrywe is, dan moet ek myself opnuut met verbasing en met onsteltenis afvra hoe dit dan tog moontlik is dat sulke aperte politieke

propagandastukke, sulke klaarblyklike verkeerde vertolkings van die Bybelse ewangeliese waarheid, deur so 'n groot en verantwoordelike liggaam soos die Nederduitse Gereformeerde Kerk getolereer kon word — maand na maand en jaar na jaar! En dan verbaas dit my ook nie meer dat die man wat daardie stukke uit naam van sy Kerk geskryf het, vandag redakteur van 'n nuwe *politieke* dagblad in Transvaal is nie. Twee hoogste loyaliteite word in daardie stukke naas mekaar gestel. En diegene wat van tyd tot tyd dit gewaag het om hierteen beswaar te maak, is meedoënloos uitgemaak as „volksvreemd”, as „liberaliste”, as mense „op wie se loyaliteit ons nie kan reken nie”. Daardie „ons” was nooit die Kerk van Christus nie, dit was die Afrikanervolk; en daardie „loyaliteit” was nooit trou aan die Evangelie nie, maar trou aan die Afrikaner-ideale, by name aan die beleid van kerk en staat, aan die tans heersende bewind.

In nog skryllere gedaante sien ons hierdie selfde gees ook in die Hervormde Kerk in Transvaal. Ek is nie hier om ander nou swart te smeer nie, maar ek wil in die verbygaan daarop wys dat onder dieselfde vlag van „Christelike-Nasionaal” daar 'n aanklag van kettery ingebring is teen 'n hoogleraar, terwyl dit niks met kettery te doen gehad het nie. Dit het om gans ander dinge gegaan. Dit was 'n valse aanklag, en dit is as sulks bewese. Dit het daardie kerk byna R100.000 gekos. Daardie selfde kerk handhaaf vandag as hoogleraar in die Godgeleerdheid en as prediker op die kansel en as lidmaat in die gemeente 'n man wat onlangs in 'n onpartydige hof en selfs in die Appèlhof uitgewys is as iemand wat maandelank konsekwent en doelbewus met valse aantyinge laster gepleeg het. Maar dit is in orde — mits ons dit doen vir die volksaak.

DIE KERK GEDEGRADEER

(3) In die derde plek. Langs hierdie weg word die kerk in die denkstruktuur van die Christelik-nasionale ideologie gedegradeer en gedeklasseeer tot 'n belangrike, tot 'n baie belangrike organisasie in die volkslewe; presies soos dit — vergewe my die vergelyking, maar ek moet dit noem — presies soos dit in Duitsland gebeur het in die jare van „das deutsche Christentum”, voor die oorlog en tydens die oorlog. Daarom word dit ook vanselfsprekend gevind dat die meeste kerkrade

van die drie Afrikaanse Kerke deur affiliasie of andersins betrekkinge onderhou met 'n suiwere nasionaal-kulturele liggaam soos die F.A.K. Geen ander soortgelyke organisasie deel in die eer van die F.A.K. nie, en ek kan vra, ons mag vra: wat soek die F.A.K. op ons kerkrade? Wat probeer dit doen?

Maar as ons die euwele moed het om soiets te vra, Meneer die Voorzitter, dan kom ons op uiters delikate terrein, dan raak ons as't ware aan die hart van die georganiseerde Afrikanerdom.

Om nou maar reguit te praat: die drie Afrikaanse Kerke verkeer op hierdie oomblik in die onbenydenswaardige omstandigheid dat 'n baie hoë persentasie van hul predikante — sommige stel dit op 70 persent, maar ek weet nie of dit waar is nie — asook 'n talryke groep van uitgelesenes onder die lidmate behoort tot 'n geheime organisasie. Die name van die lede is geheim; die vergaderings wat glo elke maand plaasvind — ek weet nie, maar dit word gesê — en wat natuurlik met Skriflesing en gebed geopen word, is geheim. Wat daar bespreek en besluit en beklank word, is geheim. Ek sê, dit skep 'n onbenydenswaardige, dit skep 'n ondraaglike toestand in die kerk.

Prof. Van Selms van Pretoria het enkele jare gelede 'n uitstekende brosjure gepubliseer onder die titel *Kerk en Geheime Organisasies, met verwysing na die Vrymesselary en die Afrikaner-Broederbond* — ek dink dit is ongeveer 1964 uitgegee, toe daardie dinge so ter sprake was. In daardie pamflet, wat ek ten sterkste by u wil aanbeveel, het hy onder meer verklaar: „Die Kerk ken geen geheime vergadering nie. Die Kerk handel in die openbaar en het niks om weg te steek nie.” 'n Geheime organisasie soos hierdie waarmee ons te doen het, moet noodwendig aanleiding gee tot daardie „tirannie en heerskappy” van 'n klein binne-groepie waarteen die Nederlandse Geloofsbelydens uitdruklik waarsku. 'n Deeglik georganiseerde groepie wat in die geheim vergader en kant en klaar voorbereid na vergaderings kom, kan maklik die mag in hande kry, en het dit ook in hande gekry. Dit, Dames en Here, is die taktiek van die Bolsjewiste in 1917 gewees: 'n klein groepie wat 'n groot land maklik in hande gekry het; en dit is ook vandag nog die taktiek van die kommunisme in elke land waar

hulle 'n voet aan land probeer kry. Merkwaardig, hoe mense van mekaar kan leer! Bowendien moet soiets noodwendig aanleiding gee tot geveinsdheid, wantroue en agterdog; en hierdie dinge is die dóód van 'n kerk. Hoe kan dit dan wees? Die antwoord is weer eens, heel eenvoudig, die begrip Christelik-Nasionaal, wat so onskuldig lyk, maar wat waaragtig nie so onskuldig is nie.

TWEE BEDENKLIKE VERSKYNSELS

(4) My vierde punt. Dit is alleen teen hierdie agtergrond dat 'n mens sekere ander verskynsels in ons volkslewe kan verstaan wat anders nie so maklik verstaanbaar sou wees nie. Vergun my om kortliks net op twee sake te wys.

(i) *Die Afstomping van ons Medemenslikheid.* Die Afrikaner is nie van nature koud of ongevoelig van aard nie. As ek saans langs die strate van Stellenbosch loop, kry ek tenminste nie die indruk nie (*Hilariteit.*) Tog, Meneer die Voorzitter, staan ons voor die raaiselagtige feit dat, ondanks die massale menslike leed en ellende waaraan ons nie-blanke landgenote, baie van hulle ook geloofsgenote, selfs kerkgenote, ja bloedgenote van die Afrikaner, die afgelepe jare in toenemende mate onderwerp word as gevolg van die wette en verordeninge wat ons oor hulle uitvaardig — ek sê, ten spyte hiervan, word daar van die kant van die Afrikanervolk en vernameklik van die kant van die Afrikaanse kerke, alleen maar 'n massale, soliede *stilswye* bewaar. Ons dagblaaie swyg daarvoor. Ons kerklike blaaie swyg daarvoor. In ons kerklike vergaderings kom dit vrywel nie ter sprake nie; en waar dit wel ter sprake kom, soos oor trek-arbeid in die Sinode van Oktober 1966, daar kan dr. Heyns u vertel watter stryd hy daar gestry het om hoegenaamd tog 'n verslag aangeneem te kry, teen 'n massale opposisie wat van soiets nie wou hoor nie — die enkele keer, *die enkele keer* wat dit wel ter sprake gekom het. Ons wil nie van hierdie dinge weet nie. Dit bestaan eenvoudig nie vir ons nie. Ons wil die nood nie raaksien nie: die nood waarvan ons self, u en ek, indirek die oorsaak is. Want as ons dit gaan begin raaksien, sal ons gewete ons nie meer met rus laat nie. Daarom word daarvoor ook nie *geprek* nie. Ek is twintig jaar aan en af op Stellenbosch, Dames en Here, en ek kan net onthou

van één geleentheid waar 'n predikant — ek noem dit net as voorbeeld — die kwessie van *lone* aangeraak het: die vraag of mense kan leef op die lone wat hulle ontvang vir hul arbeid: één man, en hy was 'n sendeling. Een keer in twintig jaar — en ek is taamlik gereed daar.

Die ander kerke wat wél oor hierdie dinge preek, maak hulle skuldig, sê ons, aan „social gospel”. Maar nie óns nie! Ons verkondig die „suiwer” Evangelie. Ons sorg dat die mense se siele in die hemel kom. Daarom doen ons ook sendingwerk, en het ons 'n Sendingfonds van R100.000. Honderd-duisend Rand! Daar is nie baie volke wat ons dit sal nadoen nie! *En intussen, Meneer die Voorsitter, is ons blind en doof vir die nood van die mense om ons heen: vir die Kleurlinge wat twee strate hiervandaan uit hul huise moet gaan terwyl hulle doodgelukkig daar woon en niks meer vra as om met rus gelaat te word nie. Onder die vensters van ons klaskamers gebeur hierdie dinge, en ons wéét nie eens daarvan nie, want niemand sê dit vir ons nie en niemand wys ons daarop nie. Dit gaan ons nie aan nie: dis regeringsake. Ons ignoreer dit eenvoudig.*

Ek weet nie of u al gehoor het, Dames en Here, van 'n blad met die naam van *Pro Veritate* nie. (*Gelag.*) In die nuutste uitgawe daarvan, wat u by die C.N.A. kan gaan koop daar in Pleinstraat (want die Afrikaanse boekhandels, uit die aard van die saak, bestel nie so 'n blad nie) — in die uitgawe van 15 Maart 1968 is daar uittreksels uit 'n brief wat die redaksie ontvang het van 'n sekere Kleurlingeraar van die N.G. Kerk, 'n leraar van die Sendingkerk hier in die Boland êrens. Om begryplike redes — ons woon in 'n demokratiese land — kon hul sy naam nie verstrek nie (*Gelag.*) Dit verskyn onder die titel: *Onbehoorlike Inmengerige Kleurlingmening*. Hy sê hier: „Ek wonder waar ons godsmanne is. Is hul monde dan gesnoer? Wat het die kerk hieroor te sê? Het die wêreldlike mag die kerk ook nou op sy plek gesit? Of keur die kerk nou hierdie dinge goed? Is Suid-Afrika dan so arm aan leiers dat daar nie een van haar seuns die uitdaging van die tyd wil aanvaar om ons land, ja, ek is geregtig om te sê „ons land”, te red van gewisse vernietiging nie? Toe ek in die stad was, het lidmate vir my eenvoudig gesê (dis nou Kleurlinglidmate van die N.G. Kerk):

„Ons kom nie meer kerk toe nie. Die kerk het ons versaak. Al die jare het ons hier gewoon, en nou moet ons uit na die sandduine toe. Hoe kom kan die kerk nie vir ons help nie? Al die jare het ons hier gewoon, in Wynberg, Claremont, Dieprivier, Distrik Ses. Nou moet ons na die sandduine toe.”

Hierdie dinge, Meneer die Voorsitter, word vir ons in ons koerante en selfs in ons kerklike blaaië goedgepraat onder die mooiste woorde: 'n fantastiese toekoms vir die Kleurlinge, 'n nuwe bedeling vir die Kleurlinge! *They've never had it so good!* — Maar dit is wat hulle sê. Die Kleurlingeraar na wie ek so pas verwys het, sê daar ook op een plek, hy daag die regering uit om 'n referendum te hou oor die Kleurlinge en hulle te vra wat hulle dink van die wette wat oor hulle gemaak word. Dit word vir ons gesê dat hulle so gelukkig is daar; dat hulle nog nooit so gelukkig was soos tans nie. Hy sê hy is baie seker dat byna honderd persent sal antwoord: Diep ongelukkig!

Hoe is dit alles te verklaar? Alleen maar uit één bouse wortel. En ek wil nie 'n paaiboelie daarvan maak nie, maar ek kan dit self nie anders verklaar nie. Dit is die wortel van Christelike nasionalisme. Ons denke het etnosentries geword, dit wil sê, gesentreer rondom ons eie volk, eie groep, eie ras. Die nie-blanke is nie meer vir ons 'n mede-mens nie: hy is 'n Kleurling, of hy is 'n Indiër, of hy is 'n Bantoe. Hy is lid van 'n groep.

En dan wil ek net iets daarby voeg, en dit is, dat dit my as Afrikaner baie droewig stem om te sien dat daardie organisasies wat doelbewus probeer om iets te doen ter versagting van hierdie omstandighede, vrywel uitsluitlik uitgaan van, en ondersteun word deur Engelssprekendes, nie deur Afrikaners nie. Ek dink aan 'n organisasie soos die Kindersorg. Gaan vra maar aan mev. Keet wie haar ondersteuners is, en hoe sy moet sukkel om mense te kry. Die A.C.V.V. het genoeg lede. Hulle doen 'n mooi werk, en ek wil hulle nie kritiseer nie, maar dit is die verskil: die A.C.V.V. werk onder „ons eie mense”, terwyl die Kindersorg werk onder die Kleurlinge — waar die nood toevallig heelwat groter is.

Ek dink aan 'n liggaam soos CAF-DA, hier op die Kaapse Vlakte. Ek

dink die meeste van ons weet nie eens daarvan nie. Ek dink aan 'n liggaam soos die Institute of Race Relations — o ja, baie liberalisties, u moet tog oppas daarvoor! En die Black Sash, nog erger! (*Gelag.*) Maar weet ons as studente van Stellenbosch dat die Instituut vir Rasseverhoudinge en die Black Sash, hierdie twee geminagte organisasies, al jarelank in Athlone 'n advieskantoor aan die gang hou op eie koste? Waarvoor? Om te kyk of hulle iets kan doen aan die ontstellende nood van Bantoesinne wat deur ons heen-en-weer-gerangeerdery, met ons uit-endossement en in-endossement en heen-en-weer-endossement van vroue en kinders en mans, en permitte en bewyse — om te kyk of hulle iets kan doen vir hierdie mense. En weet u wat gebeur dan? Dan gebeur dit dat die magistraat van Kokstad en die magistraat van Kaapstad nie meer raad weet nie; dat die vrou met haar kindertjies en haar meubeltjies agterna, heen-en-weer op 'n trein gestuur word, want daar is in hierdie land nie meer 'n plek vir hulle om te woon nie, daar is vir hulle nie 'n wettige stukkie grond nie, hulle is nie kinders van hierdie land soos u en ek nie. Dan het die magistrate nie meer raad nie, en die polisie het nie meer raad nie. En weet u wat word dan aan hulle gesê? „Gaan maar na die Black Sash — miskien het hulle vir julle raad!” — Maar hiervan hoor ons nie. Gemiddeld 178 van hierdie hulpelose en hopelose gevalle word *per maand* daar in behandeling geneem; en die totaal van hierdie gevalle, elkeen 'n klein menslike treurspel op sy eie, beloop reeds meer as 11,000. Dit is Christelike nasionalisme.

(ii) 'n Tweede verskynsel wat ek wil noem is ons *afkeer van die vreemde*. Christelike nasionalisme, enige voldrae nasionalisme, enige nasionalisme wat oorheersend geword het, moet *na binne kyk*, anders is sy dae al spoedig getel. Dit is nie toevallig dat ons voortdurend opgeroep word om „liefde te openbaar vir ons eie”, en om ons „by ons eie mense aan te sluit” nie. Dis nie om dowe neutte dat daar 'n bestendige veldtog gevoer word teen elke vorm van kontak wat moontlikerwys vraagtekens oor ons beleid in die gemoed, veral in die jeugdige gemoed, sou kon laat opkom nie. Vandaar die kampanje teen die American Field Service, vandaar ook *Die Kerkbode* se onsinnige bohaai oor „beurse vir beïnvloeding” waarvan ons deesdae

gelukkig niks meer hoor nie. Vandaar ook die opheffing en versplintering van die ou Christen-Studentevereniging met sy internasionale kontakte. Vandaar ook die byna patologiese agterdog teen alles wat sweem na ekumeniese kontak op kerklike gebied, en dus ook veral teen 'n liggaam soos die Christelike Instituut.

Ook in ons studentewêreld, ek is jammer om te sê, laat hierdie gees van afweer en afsondering hom geld. Elke poging om Afrikaans- en Engelssprekende studente in ons land, in ons tweetalige land, in een waarlik nasionale, nie-politieke studentunie saam te bring, word keer op keer verongeluk; en sover ek kan oordeel — u moet my reghelp as ek verkeerd is, mnr. Botha — word dit van albei kante doelbewus verongeluk. (*Applous*) Hoe anders, as in die jare 1924 tot 1934, toe Stellenbosch 'n leidende aandeel gehad het in die ou NUSAS van daardie dae. Nouja, dit was nie die NUSAS van vandag nie, maar dit was ook nie die Stellenbosch van vandag nie. Dit was in daardie tien jaar, toe die ou Nasionale Unie van S.A. Studente nog waarlik *nasionale unie* was, dat alle studente van alle universiteite en kolleges van Suid-Afrika elke jaar vir 'n Studenteparlement van 'n volle week bymekaargekom het. In die ou uitgawes van die Stellenbosse Student kan u die geesdriftige briewe gaan lees van hulle wat daaraan deelgeneem het. Watter verruimende ondervinding was dit nie vir hulle nie! Hoe het hul oë oopgegaan vir hul vriende, vir die Engelstaliges en vir die Afrikaanstaliges. Dit is 'n openbaring om daardie stukke te lees, net soos die ondervinding ook vir hulle 'n openbaring was. En dit alles het in 1934 tot 'n einde gekom toe 'n spesiale treinvol afgevaardigdes uit die Noorde gekom het om Stellenbosch op sy plek te kom sit. (*Gelag.*) U kan dit gaan nalees in die studenteblaai van daardie tyd.

DIE DRIE GROOT „GEVARE”

(5) My laaste punt, Meneer die Voorsitter, dan is ek klaar.

Van Christelik-nasionale kant word op vergaderings en van ons kansels en in tydskrifte voortdurend gewaarsku teen drie gevare: die liberalisme, die Rooms-Katolisisme, en die kommunisme. Nou kan 'n mens jou in baie opsigte met hierdie waarskuwings vereenselwig, *maar Dames en Here, dit word hoe langer hoe on-*

moontliker om die veroordeling, en veral ook die veroordelende houding as sulks, goed te keur. Dit word hoe langer hoe klugtiger en hoe valser. Waarom? Omdat hierdie selfversekerde Christelik-nasionale denke sekerere wesenstrekke met elkeen van die genoemde drie „gehare” deel. Dit deel, naamlik, in die onbybelse karakter van die liberalisme, dit deel in die tradisionele karakter van die Rooms-Katolisisme, en dit deel in die totalitêre karakter van die kommunisme. 'n Kort woordjie oor elkeen hiervan.

(i) *Liberalisme.* Volgens die definisie van prof. Potgieter is die liberalisme 'n denkrigting wat sy uitgangspunt neem, nie uit die geopenbaarde waarheid van die Woord van God nie, maar uit die menslike rede. As daar nou uit alles wat ek tot dusver gesê het, iets duidelik geword het, dan is dit seker, dat die huidige beleid van staat en kerk in S.A., soos ten volle gerugsteund deur die aanhangers van die Christelik-nasionale gedagte, nie met die duidelike leer van die Skrif versoen kan word nie. Ek dink aan die pogings van sommige van ons teoloë oor die afgelope twintig jaar om 'n sogenaamde skriftuurlike grondslag vir die apartheidsgedagte te vind. As u die boek van prof. A. B. du Preez, *Eiesoortige Ontwikkeling tot Volksdiens*, lees sal u waarskynlik met my tot dieselfde konklusie kom. En as verder bewys nodig was, dan is dit seker gelewer op die onlangse Algemene Sinode van die N.G. Kerk gehou te Bloemfontein in Oktober 1966. Daar is 'n felle veroordeling van die Christelike Instituut aanvaar, sogenaamd op „skriftuurlike en praktiese gronde”. U en ek weet vandag dat dit nie so was nie. Ek hoef nie in besonderhede te tree nie. In terme van prof. Potgieter se definisie was daardie besluit van die Sinode 'n stuk liberalistiese denke en aksie, wat niks met die Skrif te doen gehad het nie. Dáár het ons eens en vir altyd die Christelik-nasionale denkstruktuur in sy bedenklikste vorm gesien, en ons kan dit nooit weer vergeet nie.

(ii) *Rooms-Katolisisme.* Ons word gedurig gewaarsku teen die „Roomse gevaar”, en dan word daarby ook altyd weer gewys op die feit dat Rome naas en behalwe die Heilige Skrif ook die kerklike tradisie as kenbron van die openbaring aanvaar. Dit is op sigself volkome juis; geen Rooms-Katoliek sal dit ontken nie.

Maar wie is ons, Meneer die Voorsitter, om veroordelend te praat van tradisie? Is ons ganse kerklike beleid van rasseseiding binne die kerk dan nie ook één groot brok tradisie nie? Hier wil ek prof. Van Selms aanhaal. Hy skryf: „Ons bely die gemeenskap van die heiliges, maar ons voeg stilswyend daaraan toe: insoverre daardie heiliges tot dieselfde rassegroep as onself behoort.” (*Vertraagde Aksie*) — En dat dit nie maar net, soos dikwels beweerd word, 'n bloot praktiese aangeleentheid is nie, is oor die afgelope jare met toenemende en klemmende duidelikheid bewys deur die hartstogtelike felheid waarmee elke Bybels-gefundeerde beswaar teen hierdie stuk menslike tradisie afgeweer en afgeslaan is. Die toegewing wat die Sinode van 1857 gedoen het ter wille van die swakheid van sommige, het honderd jaar later, in ons tyd, uitgegroeï tot 'n norm, tot 'n alles-oorheersende beginsel, tot 'n heilige beginsel. Vir alle praktiese doeleindes kon ons netsowel 'n Pous gehad het wat hierdie oortuiging namens die kerk tot 'n nuwe dogma verhef het: 'n dogma so dierbaar vir die harte van predikante en lidmate dat hulle álle dinge in die lig dáárvan beoordeel.

Wie hierdie dogma onderskryf en verdedig, word hoog geag, selfs al maak hy hom skuldig aan ander misdrywe. Maar wee die man wat waag om al te sterk of al te prinsipiël of al te duidelik of al te volhardend hierteen beswaar te maak! Die wêreld sal gou-gou vir hom warm gemaak word. Dis my geluk dat ek nie 'n predikant is nie. (*Gelag.*) Ja, u lag, Dames en Here, maar ek wil tog net graag daar byvoeg dat ek dankbaar is vir 'n universiteit soos die van Stellenbosch waar ons vandaan oor hierdie dinge kan praat; want daar is universiteite in ons land waar nie meer oor hierdie dinge gepraat kan word nie. (*Uitroep uit die gehoor: „Vrystaat!” — Algemene hilariteit.*) Is dit nie so nie? Stellenbosch moet altyd sy bydrae lewer tot Suid-Afrika, en 'n besonderse bydrae, omdat hy hierdie kwaliteit het. Ek dank die Here daarvoor, en ek hoop dat dit altyd so sal bly.

(iii) In die derde plek nog net 'n woordjie oor die *kommunisme*, en dan is ek klaar.

Die bestryding van die kommunisme het in ons dae hier in Suid-Afrika geword tot 'n heel spesiale stokperdjie van sommige predikante en

politici. (*Gelag en applous.*) Weer eens moet ons in alle erns verklaar dat hiermee op sigself niks verkeerd is nie. Ons kan ons vereenselwig met heelwat in daardie waarskuwings, want dit kan nie ontken word nie: die kommunisme is 'n bedreiging vir die Christendom, en veral op die vasteland van Afrika. Maar weer moet ons ernstige besware inbring ook hierteen; en dan in die eerste plek vanweë die *misbruik* wat daarvan gemaak word.

Die gevaar van die kommunisme het 'n stok geword waarmee 'n dosyn honde geslaan kan word. Lees maar die blaadje *Antikom*, 'n blaadje wat op sinodale koste gratis in al ons kerkgeboue versprei word: anti-Joods, anti-Wêreldraad, anti-Christelike Instituut, anti alles wat nie in die smaak van ons eie beperkte Christelike-nasionalisme val nie.

In die tweede plek maak ons ook beswaar vanweë die wesenlike geesverwantskap, merkwaardig genoeg, tussen die kommunisme en die mense wat hom so ywerig hier te lande bestry. Want hulle gebruik die *metodes* van die kommunisme: geheime organisasies, pressie-groepe, afskrikking, intimidasie, Geheime Polisie, en die volledige beheer oor die radio, die nuusdienste, en oor die ganse kultuurlewe van die nasie. As dit nie totalitêr-kommunisties is nie, dan weet ek nie wat dit is nie.

Ook deel hulle in sekere opsigte die *moraliteit* van die kommunisme: puriteins ten opsigte van die kuns en die letterkunde, maar laster en onbetroubaarheid is in orde solank dit net in belang van die saak geskied. Ek moet u daaraan herinner dat 'n hoogleraar in die Noorde nog altyd predikant is van die N.G. Kerk, op onverklaarbare wyse, en dat daardie man 'n groot kampanje voer ter suiwering van ons letterkunde; maar dat dieselfde man beskermheer is van die Fonds wat gestig is om 'n man te help verdedig wat hom skuldig gemaak het aan belasting van medemense en deur die hof as 'n onbetroubare getuie bestempel is. Dit is dus nie immoreel nie. Hier sien ons die dubbele standaard wat sterk herinner aan dié van die ateïs, die moraliteit van die kommunis.

In die derde en laaste plek maak ons veral ook beswaar teen die selfversekerdheid van hierdie kommuniste-jagters en hul voortdurende groep van „Christelike beskawing”, omdat ons Afrikanervolk van nouliks

2 miljoen siele vandag met absolute en totalitêre mag regeer oor 'n bevolking van 18 miljoen — *ag-tien miljoen* — en ons besef dit nie. As ons dink aan „die volk van Suid-Afrika”, dan dink ons aan onself. Ons vergeet dat daar 16 miljoen mense in die land lewe wat nie Afrikaners is nie. Maar ons regeer. Dit is nie verkeerd *dat* ons regeer nie, maar die vraag is: *hoe* regeer ons? Ek sê, totalitêr, en wel om twee redes.

(a) Omdat dit 'n absolute magposisie van 'n nietige minderheid is, terwyl die onderhorige meerderheid as van geen gewig beskou word nie. Dit word nou weer in die Parlement bewys in verband met die wetgewing betreffende die Kleurlinge. Daar word nie gevra na hul gevoelens nie. Daar word vir hulle gesê wat vir hulle goed is, en wat hulle ook al mag dink is nie ter sake nie. Dit is totalitêre regering, veral waar ons met beskaafde mense te doen het.

(b) Omdat ook hier te lande, soos in elke totalitêre staat, ruimskoots gebruik gemaak word van intimidasie deur middel van 'n „Geheime Polisie” ten einde die nodige onderworpenheid te verseker; en ek dink hier veral aan ons nie-blankes. U en ek merk niks daarvan nie. Maar as jy vandag 'n nie-blanke is en jy woon 'n vergadering van die Christelike Instituut in die Banketsaal by, dan is die Veiligheidspolisie daar, en hulle weet jy was daar. Of as jy 'n ander vergadering bywoon dan sal hulle jou nommerplaat fotografeer, en dan weet jy as Kleurling jou nommer is in die boeke opgeskryf. En dit is genoeg om af te skrik, want hulle is kwesbaar, Dames en Here, oneindig meer kwesbaar as u en ek.

U weet die kommissie wat moes ondersoek doen na die Kleurlinge se gevoelens omtrent parlementêre verteenwoordiging het by monde van die voorsitter, Adjunk-Minister Muller, hul verbasing uitgespreek oor die feit dat so weinig Kleurlinge voor die Kommissie kom getuig het. Waarom dan tog? Watter gebrek aan belangstelling! Terwyl daardie Adjunk-Minister uit sy eie departement (Justisie) beter as enigeen van ons weet hoedat Kleurlinge wel beter sal weet as om voor 'n kommissie te gaan getuig, en te sê: Ons wil nie hierdie wetgewing hê nie. Dink u 'n Kleurling sal dit doen, en môre sy werk kwyd wees? Hulle weet beter as dit. Hulle ken langsaamhand die posisie waarin hulle lewe.

Dit, Meneer die Voorsitter, om maar 'n paar dinge te noem, is Christelik-Nasionaal: nie in sy ideële gestalte nie, maar in sy ware gedaante, en in sy uitwerking, vandag, in Suid-Afrika.

Ek dank U.

AANTEKENINGE:

- (i) Dit is nie heeltemal juis om te sê dat die term „Christelik-Nasionaal” in sy huidige betekenis dagteken van die jaar 1915 nie. Die C.N.O.-skole wat net na die Boere-Oorlog opgerig is, moet veeleer as die beginpunt gesien word. Maar deur die denke en optrede van dr. D. F. Malan het die begrip ongetwyfeld sy belangrikste fase van ontwikkeling binnegegaan. A.H.
- (ii) Die bewoording van punt (3), paragraaf 1, „Langs hierdie weg . . .” word hier gegee in dié vorm wat ek na oorleg met 'n kommissie van die Kerkraad van Stellenbosch daaraan gegee het.
- (iii) Punt 5 (iii) a. Daar is wel gevra na die mening van die Kleurlinge, maar op so 'n wyse dat (soos ek verderaan duidelik maak) dit nouliks verwag kon word dat die Kleurling-gemeenskap sy ware gevoelens te kenne sou gee.

DON'T MISS THIS OPPORTUNITY . . .

This year's INDUSTRIAL MISSION COURSE

is to be held at Wilgespruit
Fellowship Centre, Rodepoort,
Transvaal

from June 3rd to 13th.

(The course will go into recess
over Sunday 9th.)

Total Cost is R25

(R10 deposit with applications)

Speakers Include: The Rev. John Rogan, an experienced Industrial Missioner from England, Mr. Derek Newman, of the Glacier Institute of Management, England, and many South African experts in various fields.

Arranged by: *The Witwatersrand Committee for Industrial Mission*

Apply now to:
Industrial Mission Course,
P.O. Box 81,
Roodepoort,
Transvaal.

Because of These Things

— THE REV. J. E. PLAATJES

„Die afsondering van een mens of 'n aantal mense van die samelewing, wat gebore word uit hooghartigheid of vrees, is 'n vrug van swakheid. Immers die lewe is nou eenmaal so dat ons nie sonder mekaar kan regkom of los van mekaar moet lewe nie. Lewe veronderstel saamlewe . . .” — Dr. G. B. A. Gerdener in sy dagboek, „Elke Dag met God”.

You can never appreciate what we are going through at present unless you have been born with a darker hue of skin in this country.

We are indeed very grateful to those few brave men who are fighting a rearguard action in the free press and Parliament on our behalf. It seems to be such a hopeless, futile fight. You might as well, like King Canute, fight back to tide. But those who champion the cause of the homeless, voiceless and the dispossessed, however lonely and ridiculed as they are, should know that posterity will not forget them. The cross they bear with us today brings the victor's crown tomorrow. One day, when the historian will salvage the whole sordid story from the ashes of God's awful judgment on this country, they will be remembered.

Once again, on the inauguration day of the State-President, the Coloured man has given his solemn pledge to the White man that he would be loyal, and that he seeks only the hand of friendship. He has never broken faith in the past. His word has always been his honour, and he shed his blood for this country to prove it, with the Voortrekkers in Natal, on the Border districts during the Xhosa wars, in two World Wars, and during the recent racial disturbances. He has always taken sides with the White man in times of danger and will always do so in future, for he knows no other loyalty, no other country than South Africa.

BROKEN PROMISES

I am not a politician, but I do remember the numerous occasions that strong assurances have been given since the days of General Hertzog that what is happening to us today, would in fact, never, never happen. We were promised that we would be remembered, looked after, given a rightful place in the sun. Alas! Alas!

The words of man are often meaningless. We have learnt the hard way not to put our trust in princes, for

what they say with the mouth they do not mean with the heart. Too often have we been told that the sky is the limit, only to see the ceiling being lowered on us, manipulated by avaricious human hands.

If the earth is the Lord's and the fullness thereof, why do sane and christian people allow a political machine to carve it up arbitrarily, as is demonstrated by the unashamedly unjust beach allocations to the Coloureds, and the Group Areas Act?

“This is the scandalous story of White avarice and lack of concern for the Coloureds. One hangs one's head in shame at the deal being handed out to people who have never done anything to deserve such treatment. The greater part of the population has been granted only 10% of the available beaches. They have been thrown out of many they have customarily used for decades without any friction between the races . . .” (Mr. “Ogies” van Heerden, M.P. C.)

Not only the blatantly allocation of beaches, but the cruel uprooting of people from their birthplaces and their first love, the series of broken promises and the driving of the Coloureds into the political wilderness, the continual jilting of the love and loyalty of a defenceless group who read the same Bible, who pray to no false pagan gods, and speak the same language as their White neighbours — these things are annihilating the soul of the Coloured man.

Come with me and look at the salt tears of the dispossessed; listen to the choking words issuing from sorrowful throats of broken old people who had to be uprooted from all they and their loved ones held dear for generations. I cannot but weep with them, and pray with them for those who so spitefully use them. I am glad that there is a complete absence of hatred for those responsible for such unhappiness. Many of them are too old to adapt themselves, and besides, they feel life has given them a raw deal. One cannot answer their

pleas of “Why? why?” They cannot understand what they have done to deserve all this.

THE CURSE OF APARTHEID

When you look at the race riots in the U.S.A. do you pat yourselves on the back saying: I told you so? Integration doesn't work?

Once again it is fear, race prejudice and the flaunting of the U.S. Constitution, two-facedness and broken promises that caused the unnecessary bloodshed. There apartheid and denial are not entrenched in the laws of the land. But a tree shall be known by its fruits. We thank God for the measure of peace within our borders. Thank God for the loyalty and devotion of the Coloured man towards his church, his government and his country. Let us count our blessings. But does that follow that we are on the side of the angels with all the wicked and unchristian legislation churned out during the last years?

If apartheid is as successful as we are being made to believe by the window-dressers and propagandists, then why is it necessary to use coercive, repressive measures to make it work? Why mistake well meant, constructive criticism for disloyalty? Why not be more tolerant toward those who exercise their democratic, god-given right to say it is a lie, and runs contrary to the clear concepts of the Bible? Why were the true leaders of the people, the teachers, a handful of doctors, students and other intelligentsia so drastically silenced?

Why only believe the few souls who can afford to accept to be rejected and who are satisfied with promises and piecrusts? Why only accept pledges of those who can flatter and whistle in the dark while Rome burns? Why breathe down the necks of those harmless critics who dare to question the justice and humanity of the present order? Is it a healthy state which only believes the opportunist who are too timid

anyway to tell the truth and shame the devil?

If the ideology of apartheid is so christian in its practical applications, why all the bannings, house arrests and security police surveillance? Why the undue anxiety to get the Coloured man away from the White as far as possible? Remember, we live in South Africa, a "christian" country, not in Nazi Germany or Soviet Russia.

TOO LATE?

When we notice the acquiescence of public opinion that should be the watch-dog and conscience of society, we ask ourselves if we have not already reached the point of no return? Have we as the Church of the living God reached the position where the Church in Germany found herself in 1938 or in Russia in 1917, when it became too late to raise any effective voice? Is it too late to hear the prophetic voice of the Church on these matters?

Is it not a sad reflection of our time that, like in the period immediately preceding the Second World War, we shut our eyes and close our ears because of possible persecution?

Pastor Niemöller has said that the church of this time was as much to blame for the colossal catastrophe that hit his country than were politicians, for when the religious leaders still had the time, they conceded one basic human right after another until nothing was left. When they did wake up, indoctrinated public opinion had gone too far. Democracy had died while they slept.

If the voice of the Church is no longer heeded, then indeed we have reached beyond our depth, the point of no return.

Let us never forget the terrible lessons of history. A lie remains a lie, no matter if the majority believes it.

JUDGMENT

The Bible may be old-fashioned, but it is never outdated when it says: **"Woe to them that decree unrighteous decrees, and that write grievousness which they have prescribed, to turn aside the needy from judgment and to take away the right from the poor of My people!"**

When the Bible says: Woe unto you!, it is pointing an accusing finger

at the guilty. And the God of the Bible means exactly what He says: **"Woe to them that devise iniquity, because it is in the power of their hand; they that covet fields and take them by violence; and houses, and take them away: so they oppress a man and his house, even a man and his heritage."**

Do we imagine that the judgments of God that followed iniquity like the night follows the day, were only applicable to the rulers of Isaiah's and Micah's days? Do we not fear the just retributions of a righteous God Who is NEVER, NEVER on the side of wrong or sin? Can we escape His indignation because we have a strong army, navy and air force and because we happen to live in the Twentieth Century?

Could it be denied that what transpired in the Houses of Parliament lately is precisely what the old prophets had warned against?

I weep for this lovely country of my birth and adoption, for as the Bible says, "Because of these things cometh the wrath of God on the children of disobedience . . ."

DIE „KERK VAN DIE AFRIKANER" AS VOORSpraak VIR 'N POLITIEKE PARTY-IDEOLOGIE

(Na aanleiding van 'n radio-praatjie „Die Mite van Gelykheid", gehou deur dr. A. P. Treurnicht op Sondagand, 21 April 1968)

— Summary on Page 18 —

— BEN ENGELBRECHT

Dit is een van die ontstellendste wendinge wat hom in die lewe van 'n Christelike volk kan voltrek as hy beetgeneem word deur 'n ideologie wat hom aandien as „Christelik" terwyl dit juis lynreg ingaan teen wat in die Christelike geloof bely word, teen wat die Bybelse boodskap werklik bedoel om aan ons tuis te bring.

Dat ons eie land nou al vir baie jare in die greep van hierdie versoeking is en hom ook in die afsienbare toekoms nie daaraan gaan ontworstel nie, blyk uit die feit dat daar nog steeds, en selfs in 'n verhewigde mate, volgehou word om die grondslag waarop die politieke en maatskaplike inrigting van ons samelewing geskied, nl. 'n prinsipiële diskriminasie tussen die bevolkingsgroepe van ons land op grond van hul ras en kleur, as Christelik en Bybels-verantwoord te verdedig.

Dit blyk hoe langer hoe meer vir

die protagoniste en aanhangers van ons rasse-ideologie 'n obsessie te word dat die wesenlik-onchristelike nie anders as Christelik gekwalifiseer moet word nie. Namate apartheid met groter beslistheid en finaliteit, en daarom ook met groter intoleransie, deurgevoer word, word ook die aanmatiging groter waarmee dit as 'n Christelike en Bybels-verantwoordbare politiek geregverdig word. Dit word blykbaar as noodsaaklik beskou en moet verklaar word sowel uit die — allesins korrekte — aanvoeling van die religieuse dimensie

van die politiek as uit die Christelike stempel van die Suid-Afrikaanse volksreligie.

AFHANKLIKHEID

Daarom ook is daar by die politieke party wat die konsekwente deurvoering van hierdie ideologie tot sy program gemaak het, so 'n onmiskenbare, diepe afhanklikheid van die kerk. In Suid-Afrika tans verkeer die Nasionale Party, wat die bewind voer, in die gunstige posisie dat hy dié deel van die kerk wat, in die helaas versplinterde beeld wat die kerk ook hier te lande vertoon, die sterkste geestelike invloed in die volkslewe uitstraal, op sy hand het. Van die steun van die Afrikaanssprekende kerke (en met name van die Ned. Geref. Kerk as die grootste

van die drie) is die Nasionale Party vir sy lewe en voortbestaan afhanklik. Dit sou sonder enige twyfel vir hom 'n rampspoedige dag wees wanneer hierdie kerke die kritiese afstand gaan herontdek wat die verhouding van die Kerk van Christus tot die bewindvoerende party in die volkslewe behoort te kenmerk.

Die minste wat die Nasionale Party ooit sal kan bekostig, is dat dié kerke in ons land wat hy met onbeskaamde brutaliteit sy bolwerk noem, hulle met die getuicnis van Gods Woord teen hom sal keer en sy beleid sal verwerp as teenstrydig met wat die Bybel leer. Die Party moet wel sidder by die gedagte aan die moontlikheid dat daar 'n dag mag aanbreek waarop 'n sinode, bv., die predikante in sy ressort sal oproep om die kerklidmate ywerig te onderrig in, en te bemoedig met die ware leer van Gods Woord wat ons, te midde van die apartheidswaansin wat oor Suid-Afrika vaardig geword het, die regte weg wys in die gekompliseerde bevolkingsvraagstuk van ons land. Dit sal hom 'n onherstelbare knou gee as die kerke se oë moet oopgaan vir die ontsettende gevaar wat daar vir hulle skuil in enige kompromitterende verbintenis met die Party. Ek dink byvoorbeeld aan iets soos Die Transvaler se Kersfeesfonds. Dit is nog steeds die kerk se standpunt dat dit vir hom 'n saak van eer is om nie geld aan te neem wat hom aangebied word deur instansies wat hy as van twyfelagtige aard beskou nie. Gestel nou maar die besef moet tot die kerke deurbreek dat hierdie koerant die mondstuk is van 'n lewens- en wêreldbeskouing en van 'n politieke ideologie wat in weerwil van, of miskien moet ek sê: juis vanweë sy Christelike pretensies vir die Christelike lewens- en wêreldbeskouing in ons land so 'n dodelike gevaar inhou, en daar word dan ook konsekwent volgens die oortuiging van die kerk gehandel, kan 'n mens jou voorstel hoe 'n groot ramp dit vir die Party moet inhou?

Dit staan eenvoudig vas dat die Party sy laaste uur sou tegemoetgaan as die kerke van wie hy so diep afhanklik is, op 'n goeie dag tot die oortuiging sou kom dat die spel, om Christus ontwil en om sy evangelie ontwil, nie langer saamgespeel kan word nie. As dit gebeur — en omdat die kerk Kerk van Christus is, is daardie dag wêl te voorsien — kan dinge dalk eienaardig skeef begin loop. Minder sinodale uitsprake

waarin daar soos klokslag alarm gemaak word oor die Roomse gevaar en die kommunistiese gevaar — maar in plaas daarvan 'n indringing van die tweesnydende swaard van Gods Woord in die grondliggende veronderstellinge en die werklike bedoeling van 'n religieus gestempelde apartheidsideologie? Ook nie meer vleierende kerklike dankbetuigings aan Party-organe vir voortrefflike dienste, op hulle voorblaai gepubliseer of in hul briewekolomme nie — maar in plaas daarvan herderlike briewe waarin lidmate met geloofskennis toegerus word vir die stryd teen die pseudo-Christelike misleiding? Geen predikante meer om die stryddae van die Party met Skriflesing en gebed te open nie; of om die religieuse apologetiek vir apartheid in die „stigtelike oordenkings” van die koerante te voer nie — maar in plaas daarvan 'n konsekwente weiering, nie uit preutshheid of geestelike selfoorskating nie maar uit beginsel, om hulle te laat misbruik vir 'n saak wat onder die oordeel van Christus staan? En prediking van die kansels af van die evangelie van versoening en sy betekenis vir ons konkrete situasie? Hier en daar moet gedagtes soos hierdie voorwaar nagmerrie-agtig aandoen.

KRITIESE AFSTAND

Die Party besef natuurlik ook terdeë hoe noodlottig so 'n wending in die kerklike optrede en spreke vir hom kan wees. Daarom oefen hy naarstiglik deur middel van sy koerante saam met die kerk die kerklike opsig uit. Wee die predikant wat openlik in sy prediking van die Woord begin afwyk van van die leerstellinge wat in die ideologie daarvoor neergelê is. Veral sedert 1960 het ons dit kon sien en beleef hoe die organe van die Nasionale Party gryp na die sleutels van die hemelryk. Die rol wat hulle sedertdien in die proses van „kerksuiwering” gespeel het — ook in die sin dat invloede en oortuigings uitgeskakel is terwyl die draers daarvan êrens veilig „gehêre” is en daar nou met gesnoerde monde sit — is gewis nie te onderskat nie. Die Nasionale Party se uiters oorspanne geïnteresseerdheid in kerklike verskille, en die wyse waarop hy deur middel van sy organe in die kerklike gesprek ingegryp het en daarin geslaag het om meningsverskille op die spits van onversoenlike teenstellinge te dryf, openbaar sy angsvalligheid om die

kerk op sy hand te hou, sy paniekbevangenheid by die gedagte dat die Afrikaanssprekende kerke tot 'n kritiese afstand in die verhouding tot hom mag kom. Die gebeurtenisse rondom die Cottesloe-beraad van 1960, was vir die Party stellig die benoudste oomblikke in sy ganse geskiedenis. Iets van so 'n kritiese afstand tussen Kerk en Party het toe bespeurbaar geword. En dit sou vir die Party fatale gevolge kon hê. Want dit sou onvermydelik daartoe moes lei dat die Kerk met die oordeel van Gods Woord teenoor die Party te staan sou kom. En juis as dit die Afrikaanssprekende kerke sou wees, sou dit vir die Party die gewisse begin van sy einde beteken het.

Om krities teenoor die Nasionale Party en sy beleid te staan te kom, en dit dan ook noodwendig en onvermydelik te veroordeel, hoef die Afrikaanssprekende kerke nie eers met die gees van die „liberalisme” besmet te raak nie. Dit sal eenvoudig gebeur as hierdie kerke slegs begin om die Bybel reg uit te lê. Want die Party se afhanklikheid van die kerk is ten diepste 'n saak van hoe daar gepreek en in die openbaar getuig word. Niks hou vir die ideologie van die Party so 'n groot gevaar in as die regte uitleg van die Bybel nie. En juis omdat hierdie ideologie vanweë sy aard en aansprake so uitermate religieus toegespits is, is hy permanent daarvan afhanklik dat die Bybel in sy guns en tot sy steun uitgelê sal word. Hy het 'n paniese vrees vir die implikasies van die Bybelse verkondiging van geregtigheid en liefde vir ons konkrete situasie, en vir wat die konsekwente toepassing daarvan in hierdie situasie sou kon beteken. Bybelgedeeltes wat met 'n onontwykbare direktheid veroordelend in die situasie in-spreek, moet as „nie van toepassing nie” of „só van toepassing” geïnterpreteer word, ten dienste van die party-ideologie „ge-ontmitologiseer” word, terwyl ander (soos Nehemia 13) uit die verband gehaal en op die mees geforseerde wyse uitgelê word om die Skriftuurlike grondslag vir die beleid te voorsien. Sy aangewesenheid op die Bybel laat die ideologie dus aan alle Skrifuitleg wat deur hom as gesaghebbend aanvaar sal word, 'n tweërlei eis stel. Eerstens moet dit aan hom die positiewe steun gee wat hy nodig het om as „Christelik” te kwalifiseer; en tweedens moet dit alles wat uit die Bybel na vore gehaal word om sy aanspraak op 'n

Skriftuurlike fundering te ontken, weerspreek — of deur dit as ontoepaslik weg te verklaar of deur dit met een of ander slag of slenter in sy guns te interpreteer.

Natuurlik is dit vir hom ook van beslissende belang dat dié kerke wie se gesag hy verkies om te erken, in hulle eie inrigting die fundamentele beginsels van die ideologie sal handhaaf. Dit sal die Nasionale Party met sy religieus toegespitste apartheids-ideologie 'n slag toedien waarvan hy nooit meer sal herstel nie, dit sal sy einde onverbiddelik inlui as die Afrikaans-Hollandse kerke sou herontdek wat dit ook in die praktyk van die kerklike lewe beteken dat daar in die Kerk van Christus nie op grond van ras en kleur tussen gelowige en gelowige gediskrimineer mag word nie, as daar bv. waar die omstandighede dit maar moontlik maak. gemeentes sou ontstaan waarin blankes en nie-blankes saam in een kerkraad dien omdat sulke gemeentes eenvoudig 'n gemengde samestelling het; of as dit 'n gewone, normale kerklike praktyk sou word dat daar elke Sondag in die blanke gemeentes ook nie-blankes is wat saam aanbid; of as daar gereeld kanselruilings sou plaasvind tussen blanke en nie-blanke predikante; of as die Algemene Sinode van 'n organies verenigde Ned. Geref. Kerk by geleentheid 'n Bantoe as moderator sou kies.

KERK EN IDEOLOGIE

Voorlopig kan die Party egter nog met blinde vertroue daarop reken dat dergelike moontlikhede uitgeskakel word deur die logies-geformuleerde stelreël wat ook in die kerk gehuldig word: Kerklike integrasie lei tot sosiale integrasie en sosiale integrasie lei tot politieke integrasie. Oor die algemeen — en dit is ook die indruk wat 'n mens uit sy amptelike uitsprake kry — word daar deur die Ned. Geref. Kerk erken dat daar geen prinsipiële beswaar teen die gesamentlike aanbidding van blankes en nie-blankes kan wees nie. Maar die ideologie spreek tog so 'n magtige woord, dat daar in die praktyk feitlik niks van tereg kom nie. Dit moet immers dan só geskied dat dit nie aanstoot gee nie. Die organisasie van blankes en nie-blankes in afsonderlike kerkverband word egter prinsipiël gefundeer. Die algemeen aanvaarde beginsel van die „inheemswording” van die kerk word as grond daarvoor aangevoer en, soos blyk uit die feit dat daar ook 'n afsonderlike kerk vir die Kleurlinge

is, konsekwent in ooreenstemming met die eise van die kleurdiskriminasie van die apartheidsideologie deurgevoer. Van enige vorm van kerklike „integrasie” is daar dus geen sprake nie. Want hoewel die kerk blykbaar 'n herinnering oorgehou het van die waarheid dat daar by God geen aanneming van die persoon is nie en dat daar in die gemeente van Christus nie meer „Jood en Griek” is nie, en dat daarom ook die uitsluiting van nie-blankes uit die blankes se samekomste van aanbidding nie met die Bybel in die hand verdedig kan word nie, is elke moontlikheid van 'n „gemengde” kerkinrigting deur die beginsel van inheemse kerke uitgeskakel, en dié van 'n „gemengde” voorkoms op watter vlak ook al, deur die gedagte waaraan die beginsel van afsonderlike kerke eintlik tog beskerming moet verleen: Geen integrasie nie. Die kerke is tot nog toe inderdaad die Party se sterkste bolwerk teen enige alternatief vir sy apartheids-ideologie omdat hulle, met alle teoretiese erkenning van die beginsels wat vir die kerk geld, in die praktyk, waarin apartheid verwesenlik moet word, die logiese stelreël van die Party-ideologie handhaaf: Kerklike integrasie lei tot sosiale integrasie en sosiale integrasie lei tot politieke integrasie. Die Party sou natuurlik nog veel vaster op sy geestelike grondslag gestaan het as selfs die laaste kerklike reserwe sou verdwyn en daar geen herinnering meer van oorgebly het dat die faktore van nasionaliteit, ras en kleur in die Kerk van Christus geen konsekwent deurgevoerde prinsipiële betekenis mag hê nie. Nog verkiesliker: Daar moet, ten dienste van die ideologie, positief en konkreet gepraek word dat onderskeiding en diskriminasie aan die Kerk van Christus wesenlik eie is; dat ras- en kleurverskille tussen mense 'n gepredestineerde en onoorbrugbare noodwendigheid is waarna die kerk hom in ooreenstemming met wat die Bybel leer, in sy inrigting (wat altyd paradigmatis is vir die inrigting van die samelewing) moet skik.

Gelukkig het die kerk dit in geen amptelike uitspraak nog met soveel woorde gesê nie. Dit beteken egter nie dat dit nog nie uit sy midde vandaan gehoor is en by geleentheid ook met groot oortuiging voorgedra word nie.

DIE „KNOOP” VAN DIE BAND

Die Nasionale Party het stellig een van sy grootste slaes geslaan toe hy

dr. A. P. Treurnicht, 'n voormalige redakteur van die amptelike orgaan van die Ned. Geref. Kerk, wat in hierdie hoedanigheid duidelik laat blyk het wat hy vir die religieuse apologetiek van die apartheidsideologie werd is, voltyds in sy diens kon neem as redakteur van een van sy mees ekstremistiese mondstukke. Hoe innig Kerk en Party met mekaar verbonde is, blyk uit die feit dat daar geen enkele woord van afkeur uit kerklike kringe teen hierdie oorgang verneem is nie. Geen teken is bespeur van die verontwaardiging wat byvoorbeeld destyds alom geheers het toe ds. C. F. B. Naudé die direkteur-skap van die Christelike Instituut van Suider-Afrika aanvaar het nie. Niemand het dit blykbaar vreemd of bedenklik gevind dat 'n predikant sy amp neergelê het om sy kragte voltyds aan die party-politieke stryd as sodanig te gaan wy nie. Dit het klaarblyklik onder die seën van die kerk geskied, want hoewel dr. Treurnicht kragtens die bepalinge van die Kerkorde sy status as predikant moes prysgee, is daar gesorg dat hy sy sitting in die Breë Moderatuur van die Algemene Sinode kon behou. In die posisie wat hy tans bekleed, lyk dit asof hy 'n soort skakelfiguur is tussen Kerk en Party, en asof hy in die dubbele hoedanigheid van geestelike outoriteit en kerkleier wat die oortuiging van die Ned. Geref. Kerk vertolk en van „erkende volksleier” wat juis op grond van sy teologiese gesag uitnemend geskik is om die Skriftuurlike verankertheid van die Nasionale Party se ideologie gesaghebbend voor te dra, die „knoop” van die band vorm waarmee Kerk en Party hulle aan mekaar verbind het.

Daarom het die feit dat hy hom met sy teologiese gesag en met die Bybel in die hand, nog steeds ook kerkleier, voltyds in die diens van die Nasionale Party gaan stel het, die Party ongetwyfeld sterker as ooit verseker van die trou van die kerk en dat hy van die Bybel niks te vrees het nie. Deur 'n outoriteit wat namens die kerk en die Party kan spreek — onbeskroomd namens die kerk vanweë sy steeds erkende kerkleierskap en onbeskroomd as kerklike outoriteit namens die Party vanweë die feit dat hy (met verlies van sy predikantstatus) voltyds in die diens van die Party staan — sal dit voor alle ore bevestig kan word dat daar tussen die Bybelse heilsleer en die leer van apartheid geen teenstelling of spanning bestaan nie.

Wat die Party om sy lewe ontwil nodig het — ek het dit reeds hierbo genoem — is nie slegs dat die kerk en die geestelike leiers alle herinnering moet verloor aan die oordeel wat die Bybel vel oor diskriminasie tussen die lede van die liggaam van Christus op grond van hul ras en kleur nie, maar dat diskriminasie as 'n beginsel wat in die Skrif neergelê is, verkondig sal word en dat die kerk dit in sy eie lewe sal toepas. Want — dit besef die Party met 'n onverhale ang, met 'n aanvoeling wat soms fyner en skerper blyk te wees as dié van die kerk — die wyse waarop die kerk sy lewe inrig, het 'n getuieniskarakter met regstreekse implikasies vir die politieke en maatskaplike inrigting van die samelewing. Dit is vir die Party dus van lewensbelang dat sy ideologie van prinsipiële diskriminasie 'n Bybelse en kerklike imprimatur sal ontvang.

Dit blyk dat dr. Treurnicht reeds ywerig besig is om te doen wat van hom verwag word. Die Suid-Afrikaanse Uitsaaikorporasie, magtige instrument ten dienste van die ideologie, het in sy program 'n deel van die dag van die Here tot dr. Treurnicht se beskikking gestel om die volk te onderrig aangaande die weg wat hy moet gaan. Sondagaande om tien voor nege kan die volk nou luister hoe God met sy Woord aan die kant van die Nasionale Party staan.

PAULUS SE „MITE”

Na een van dié praatjies het ek ook enkele weke gelede geluister. Dit het gegaan oor „die mite van gelykheid”. (Vandaar my „ontmitologiseer”-opmerking elders in hierdie artikel!) Gewapen met sy kennis van die geskiedenis, sy teologiese gesag, sy Bybel, 'n „snedige opmerking” wat iemand eenmaal gemaak het en 'n uitspraak van wyle Veldmaarskalk Smuts het dr. Treurnicht by die mikrofoon stelling ingeneem voor sy groot, onsigbare gehoor.

Ek kon persoonlik met vrede en instemming luister na wat hy gesê het oor die ongelykheid tussen mense, dat dit dikwels aanleiding gee tot uitbuiting van die swakkes deur die sterkes en dat die euwel van hierdie uitbuiting nie bekamp kan word bloot deur alle mense verstandelik, ekonomies, kultureel en polities gelyk te verklaar nie. Natuurlik moet 'n mens ook sonder teenspraak toegee dat so 'n gelykskakeling van mense stellig nie die bedoeling van Paulus

was toe hy aan die Galasiërs geskryf het nie: Daar is nie meer Jood of Griek nie, daar is nie meer slaaf of vryman nie, daar is nie meer man en vrou nie; want julle is almal een in Christus (Gal. 3:28).

Halwe waarhede, het dr. Treurnicht êrens aan die begin van sy toespraak gesê, is in die stryd van die geeste en die worsteling van idees swak wapenrusting. Akkoord. Om uit Paulus se woorde die afleiding te maak dat daar dus op die basis van die Christelike geloof geen nasionale of sosiale of seksverskille meer behoort te bestaan nie, is nie eers 'n halwe waarheid nie. Dis somer onsin, en niemand van wie ek nog ooit gehoor het, probeer dit doen nie. Ek weet wel dat dit 'n beskuldiging is wat teen sommige Christene, ook in Suid-Afrika, gemaak word wat ernstig soek na die regte verklaring en toepassing van hierdie en dergelyke Nuwe Testamentiese woorde in ons konkrete situasie, en dat hierdie beskuldiging eweseer nie eers 'n halwe waarheid is nie, maar somer onsin. Niemand beweer dat dit in ons konkrete situasie sou beteken „dat daar nie meer Engelssprekende, Afrikaner, Zoeloe, Kleurling of Boesman sou wees nie”. Die vraag is egter wat die betekenis van hierdie verskille in die gemeente van Christus nog is en hoe dit wat Paulus omtrent ons „in Christus wees” leer, dinge soos nasionale eksklusiwisme en maatskaplike verskille raak.

Oor wat dr. Treurnicht die volk hieroor leer, moet elke mens wat nog iets van die Bybel af weet, se hare rys. Die belangrike waarheid wat Paulus hier aan ons wil tuisbring, sê hy, is dat iemand se volksverband of sosiale status of geslag hom nie 'n voorsprong of eerste aanspraak op die saligheid bo ander gee nie. Natuurlik het dr. Treurnicht ook hierin gelyk. Maar dis ook al wat Paulus, volgens hom, hiermee wil sê. Êrens voor God is daar 'n plek waar ons almal op gelyke vlak as sondaars staan en as sondaars begenadig word, en hier word Jood en Griek, slaaf en vryman, man en vrou almal oor dieselfde kam geskeer. Maar — so blyk dr. Treurnicht se redenasie verder te verloop — die feit dat ons so êrens voor God gelyk is en dit wat Paulus oor ons „in Christus wees” leer, het geen implikasies vir die verhoudinge van mense op die kerklike, die maatskaplike en die politieke vlak nie. Paulus sê wel: „Julle is almal een in Christus” maar hy bedoel nie,

soos die kettlers teen wie dr. Treurnicht so gesaghebbend uitvaar, dat almal een en gelyk in Christus is en dat alle onderskeiding en diskriminasie in die kerk en in die maatskappy uit die bose is nie. Hy bedoel nog steeds: Hier, ook in die kerk, is mense *nie* een in Christus nie en hier *moet* daar tussen mense gediskrimineer word. Die apostel bedoel dus presies die teenoorgestelde van wat hy sê. Hy kòn dit tog nie anders bedoel het nie, want selfs iemand soos wyle veldmaarskalk Smuts het gesê: Daar is geen gelykheid in hierdie land of op hierdie aarde nie. En: Die een mens is beter as die ander. En: Daar moet diskriminasie wees. En: As jy menseslagting en interne hotsings wil vermy, hou mense apart. Maak jou nie moeg oor gelykheid nie.

SMUTS IS GETUIE

Smuts word hier dus tot getuie geroep dat die woorde van Paulus in Gal. 3:28 geen implikasies inhou vir die verhouding van mens tot mens in die kerk, in die maatskappy en in die volkslewe nie. Wat 'n enorme wins vir die Nasionale Party dat Paulus en Smuts en Treurnicht saam in één koor die gegrondheid van sy ideologie in die goddelike waarheid besing! Gunstiger kon sake nooit vir hom verloop het nie. Want verbeel jou, wie sou nou ooit kon droom dat selfs Gal. 3:28 by die reeks van Bybeltekste gevoeg kon word waarmee apartheid Skriftuurlik gefundeerd en verdedig kan word! Dit moes ongetwyfeld selfs die stoutste verwagtings van die Nasionale oortref het.

In die stryd van die geeste en die worsteling van idees is halwe waarhede swak wapenrusting, het dr. Treurnicht by die aanvang van sy volkskatkisasie dié Sondagaand gesê. Daarmee wou hy dus aanspraak maak op die volle waarheid vir die lering wat hy sou bring. Uit Paulus se woorde kan daar niks meer afgelei word nie as dat ons almal doemwaardige sondaars is en dat niemand op eie verdienste geregverdig word nie. Origenes raak die apostel die heilsame waarheid dat daar in die kerk en in die samelewing diskriminasie tussen mens en mens móet wees, nie met 'n vinger aan nie. Intendeel, hy bedóel dit. Smuts is getuie. Naas die betekenis wat dr. Treurnicht in Paulus se woorde lê (waarvoor hy aanspraak op die volle waarheid maak), weet hy net van een ander

afleiding wat daaruit gemaak word deur die mense wat sê: „Daar het jy die ideale Christelike posisie wat nie net in die kerke nie maar ook in die maatskappy en volkslewe en persoonlike verhoudings moet geld. In ons konkrete situasie sou dit dan beteken dat daar nie meer Engelsprekende, Afrikaner, Zoeloe, Kleurling of Boesman sou wees nie”. En omdat so 'n interpretasie skipbreukly op wat die apostel self sê, nl. daar is nie meer man en vrou nie, waarmee hy stellig nie kan bedoel dat hulle nou ook sielkundig en liggaamlik gelyk is nie, daarom is dit so dom as mense beweer dat almal in Christus een is en dat onderskeiding en diskriminasie in die kerk en in die maatskappy uit die bosc is. Dr. Treurnicht het sy woorde wel subtiel gekies, maar wie dit wil vat, vat dit: Wie teen diskriminasie in kerk en maatskappy getuig, getuig teen Paulus se bedoeling. Want Smuts het gesê: As jy menseslagting en interne botsings wil vermy, hou mense apart. Op die gebied van die maatskappy en die volkslewe is daar dus net een moontlikheid om die vrede te bewaar: Griek en Jood apart. Afrikaner, Engelsman, Zoeloe, Kleurling en Boesman apart. Want daar is net een (dwase) alternatief. En wat hierdie enigste alternatief is, vind dr. Treurnicht in wat daar met man en vrou sou gebeur as hulle gelykslagtelik verklaar sou word. Logies móét daar dan ook net een moontlikheid wees om in die verhouding van die geslagte die vrede te bewaar. Luister net hoe dit klink: „As jy menseslagting en interne botsings wil vermy, hou man en vrou apart!” Verskoon die uitdrukking, maar dis asof ek kan hoor hoe Hy wat in die hemel woon, lag! En die applous wat dr. Treurnicht vir sy vindingryke Skrifverklaring van die apartheidsentoesiaste ontvang, klink vir my, naas die lag van God, soos die geknetter van doringtakke onder 'n pot.

Dr. Treurnicht se apartheidsprediking na aanleiding van Gal. 3:28 ly skipbreuk *juis* op die feit dat Paulus man en vrou hier naas Jood en Griek, slaaf en vryman noem. God het *die mens* verskillend geskape. *Die mens* in die enkelvoud het Hy geskape in die tweevoud van die geslagte. Man-en-vrou en nie (man) en (vrou) nie, het Hy die mens geskape. Maar sou dr. Treurnicht nie weet wat hierdie enigste verskil tussen mens en mens beteken wat na die skepping teruggevoer kan word nie? Ek hoor weer 'n lag . . . En

sou in die verhouding van man en vrou, verskillend geskape juis sodat hulle een vlees kan wees, nie 'n analogie gevind kan word vir die verhouding van Afrikaner en Kleurling, byvoorbeeld, in die gemeente nie — en sou ons daaruit nie kon leer dat verskille tussen mense juis nie uitgewis hoef te word om hulle in liefde en vrede onder een dak, in een kerk, in een gemeenskap, in een staatkundige verband te laat sáám lewe nie? Paulus vind daar ten minste 'n analogie in van die verhouding tussen Christus self en sy gemeente (Ef. 5:31-32), en wat ons betref, man-en-vrou, Griek-en-Jood, Engelsman-en-Boesman is almal lede van sy liggaam, van sy vlees en van sy bene.

VOLLE WAARHEID?

Arme Paulus. Hy het seker nooit kon droom dat die volle waarheid oor sy leer sowat twintig eeue daarna êrens in 'n land wat in die greep van 'n apartheidswaansin sou kom, so daar sou uitsien nie. Hy, die apostel van versoening, wat sy lewe en arbeid daaraan gewy het om in die Naam en in die krag van Christus skeidsmure tussen mens en mens en volk en volk af te breek (vgl. Ef. 2:11v); hy wat reputasie en populariteit op die spel geplaas het om Petrus, wat geweet het wat dit beteken dat daar in die gemeente „geen Jood en Griek meer” is nie, as 'n huigelaar te bestraf omdat hy ter wille van die aanstoot wat hy kon gee, geweier het om met die uitlewing van sy geloof vol te hou en by die liefdemaaltye saam met die gelowiges uit die heidene aan te sit (vgl. Gal. 2:11v.); hy wat van 'n weggeloopte jong slaaf wat saam met hom in die tronk was, kon praat as „my kind, Onesimus, wat ek verwek het in my boeie” en hom na sy heer kon terug stuur as „my eie hart”, om hom weer as sy slaaf in sy diens te neem, dog „nie meer as 'n slaaf nie, maar méér as 'n slaaf, as 'n geliefde broeder in die vlees sowel as in die Here” (vgl. die Brief aan Filémon); hy wat van sy nasionaliteit en stamverband, wat vir hom voorheen so goddelik dierbaar en heilig was, kon sê dat hy dit as drek beskou het om Christus as wins te kon verkry (vgl. Fil. 3). Sou hierdie Paulus ooit kon dink dat 'n gesaghebbende vertolker van sy bedoelinge in die twintigste eeue in Suid-Afrika voor 'n radio-mikrofoon sou sit om 'n „volk wat in die duisternis wandel”

wys te maak dat sy woorde in Gal. 3:28, op die gesag van 'n sekere Smuts, óf slegs dié (korrekte) betekenis het dat dit geen enkele woord oor diskriminasie tussen mense op die kerklike en maatskaplike vlak sê nie óf slegs (verkeerd) só geïnterpreteer kan word dat hy bedoel dat daar nou ook geen liggaamlike of geestelike verskille tussen mense meer oorgebly het nie?

Maar so 'n vertolking pas die apartheidsideologie natuurlik uitnemend goed. Die waarheid word soos dinamiet onder hom gelaai as die woorde van Paulus (en sy vermanings en optrede) in ons konkrete situasie ook die betekenis sou kon hê van: Onderskeiding en diskriminasie is in die Kerk van Christus uit die bosc, want hier moet Bantoe (sonder dat hy daarmee ophou om Bantoe te wees) en Kleurling (sonder dat hy daarmee ophou om Kleurling te wees) en Blanke (sonder dat hy daarmee ophou om Blanke te wees) almal saam één liggaam wees wat hierdie een-wees „nie alleen met woorde nie maar ook met die daad teenoor mekaar bewys” (vgl. die Nagmaalsformulier).

'n Mens kan jou goed voorstel dat die Nasionale Party met sy heldere besef van die implikasies van die kerkinrigting vir die inrigting van die samelewing, en met sy logiese stelreël: Kerklike integrasie lei tot sosiale integrasie en sosiale integrasie lei tot politieke integrasie, dit erger as alle ander dinge (die kommunisme en die liberalisme inklusief) en as sy grootste bedreiging moet vrees. Want hoewel die woord „integrasie” in die kerklike spraakgebruik sleg pas, gebeur dit in die kerk inderdaad dat die „middelmuur van skeiding” tussen Jood en Griek, tussen slaaf en heer, tussen Bantoe en Afrikaner, tussen Kleurling-Afrikaner en blanke Afrikaner afgebreek word, sodat Jood en Griek, slaaf en heer, Bantoe, Kleurling en blanke Afrikaner in mekaar broeders in Christus herken. Dit kan slegs op 'n grondige verloëning van die kruisoffer van Christus neerkom as hulle sou weier om, verskillend soos hulle is, almal saam één liggaam te vorm en aan die één tafel van die Here die één brood te eet en die één beker te drink. En wat so aan die Nagmaals-tafel gebeur, werk onkeerbare deur in die lewe van elke dag wat daaromheen geleef word. Die evangelie sê waaragtig nie, soos Smuts wie se woorde deur 'n vurige woordvoerder van Kerk en Party *pour le besoin de*

la cause aangehaal word om te bewys dat Paulus niks anders as 'n apostel van diskriminasie kon wees, dat as jy menseslagting wil vermy, jy mense apart moet hou nie. Nee, Jesus wat ons vrede is, kom staan tussen slaaf en heer, tussen Jood en Griek, tussen Zoeloe en Afrikaner. Op grond van die offer wat Hy gebring het, kan hulle mekaar aanvaar en liefhê: Die Jood die Griek, die heer sy slaaf, die Afrikaner die Bantoe. Hierdie een-wees in Christus moet in die kerkinrigting, ook in 'n veerlassige land soos Suid-Afrika, uitgedruk en weerspieël word — hoe ook al. Dit moet die grondslag daarvoor wees. Maar as 'n beginsel van apartheid, waarkragtens diskriminasie en onderskeiding as 'n goddelike „moet” geld, as norm vir die kerkinrigting aanvaar word, word presies die teenoorgestelde geglo en gedoen van wat die Bybel leer.

DIE KRUIS IN DIE VOLKSLEWE

En wat vir die kerk en sy inrigting geld, moet *mutatis mutandis* ook vir die inrigting van die samelewing geld. Die kruisoffer van Christus staan immers nie slegs in die middelpunt van die kerk nie, maar ook van die volkslewe en van die volkere-lewe. As die waninterpretasie van die evangelie en 'n inrigting van die kerk wat op grond daarvan geskied, maatskaplike en politieke implikasies het, so dat 'n apartheidskerk die paradigma en bolwerk word van 'n apartheidspolitiek, dan geld dit van die volle waarheid van die Bybel en van 'n inrigting van die kerk volgens hierdie waarheid nog veel meer dat dit nie slegs politieke implikasies het nie, maar 'n *heilsboodskap* is vir die

samelewing van die mense op die politieke en die maatskaplike vlak.

Watter heil dit vir Suid-Afrika inhou dat die kruis van Christus ook in ons land met sy vele volke en rasse ingeplant staan, dat die Tafel van die Here tussen al sy mense gedek kan word en die heil in hulle midde gevier kan word met die tekens van sy liggaam wat vir ons gebreek en sy bloed wat vir ons gestort is, wéét ons blykbaar nie. Ons het daar geen begrip, geen benul van nie. Maar dit sal die moeite werd wees, dit sal ons tydelike en ewige behoud wees as ons in plaas van vroeg op te staan, laat op te bly en brood van smarte te eet in 'n futiele gesoek na die Bybelse fundering van die apartheidsideologie, ons begin verdiep in die politieke implikasies van die evangelie van versoening in ons veerlassige land.

Indien die een-wees van gelowiges aan die Nagmaalstafel, die saamverbondenheid in die vrede van Christus van mense van verskillende ras, nasionaliteit, sosiale stand en geslag erken en aanvaar sou word as paradigmaties vir die inrigting van die samelewing, moet dit dan noodwendig daartoe lei dat daar, wat ras en nasionaliteit betref, 'n grensuitwissing deur grootskaalse bloedvermenging sal plaasvind? En wat die maatskaplike orde betref, dat daar byvoorbeeld geen grense meer tussen werkgewers en werknemers erken sal word, geen hoëre en laere verantwoordelikhede wat die verhoudinge bepaal, of, volgens die woorde van veldmaarskalk Smuts wat dr. Treurnicht aanhaal, dat daar geen leiers meer sal wees nie? En wat die geslagte betref, moet dit noodwendig lei tot die ontaarding van „die gelykslagtelikheid wat in sekere kringe

gepropageer en beoefen word”, soos dr. Treurnicht dit stel? Is dit die evangelie wat ons tot sulke absurde redenerings en konklusies voer, of ons wantroue daarin? Is dit *per se* 'n onmoontlikheid om ons 'n voorstelling te maak van 'n Suid-Afrikaanse samelewing wat, na die voorbeeld van die vredesverhouding rondom die Tafel van die Here, op politieke en maatskaplike vlak rondom één sentrale owerheid ingerig is, wat as 'n eenheid onder één wetgewing in die heilige orde van Gods reg bewaar word en 'n ordestruktuur vorm waarin daar met alle verskille tussen individue, groepe, nasionaliteite en kulture rekening gehou word, nie op die wyse van 'n sinlose diskriminasie nie, maar min of meer na die voorbeeld van hoe daar met verskille en verskeidenheid in die gemeente van Christus rekening gehou word?

As Suid-Afrika 'n Christelike land wil bly, sal daar in hierdie rigting na die antwoord op die vraag na die regte inrigting van ons veelvolkige en veerlassige samelewing gesoek moet word. Die Nasionale Party met sy apartheidsideologie en met sy eksperte wat sy religieuse apologetiek voer en al, soek dit klaarblyklik nie in die rigting wat die evangelie aandui nie, maar gaan presies lynreg teen die evangeliese getuienis in. Dit het nou weer so geblyk te wees toe die evidente bedoeling van Paulus, met die apostel se presiese woorde waarin hy hierdie bedoeling uitdruk, net mooi andersom aan die volk voorgelê is. Maar honderd en duisend Smutse of Verwoerds of wie ook al sal tevergeefs as getuie geroep word om te bewys dat Paulus nie bedoel het wat hy gesê het nie en dat in die Bybel nie staan wat daar staan nie.

Recommendations on Race Relations to be considered by the Reformed Ecumenical Synod, Amsterdam, August, 1968

1. God's commands to men that they display love and practice righteousness are not contradictory but harmonious norms for man's personal and group attitudes and are applicable to race relations.
2. True love among men requires that we accept our neighbour, regardless of his race or culture, as created in the image of God, respect him in his person as God's creature, and be willing to put ourselves in his place in order thus to understand how we should behave toward him in personal and social relations.
3. The motive of self-preservation, provided it recognizes that man is the image of God, is a legitimate response to the Second Great Commandment, and is applicable not only to his personal affairs but also to his communal and inter-racial relations.
4. Since men inherently seek their own interests rather than the welfare of their fellows, the church should stress the duty of men individually and collectively to practice self-sacrifice for the welfare of others.
5. For a true understanding of the rights, equality, and dignity of man, we should see all men as creatures of God, made in his image. All have sinned, are accountable to God, and need redemption. In our relation to fellow believers we should recognize the unity and equality which all Christians, regardless of race, have by virtue of their being redeemed by Christ, and should respect the differences in office, gifts, and responsibilities, both among persons and races.
6. In her proclamation of the Word, the church speak courageously and

relevantly on the social and moral issues of the day, both for the edification and correction of her members and, where necessary, in criticism of the activities and policies of governments and organizations.

7. It is the church's task to proclaim the principles of Christian ethics in race relations but primarily the task of Christian political parties to make them applicable to the affairs of civil government.
8. The Church bears a responsibility toward culturally under-developed peoples with whom she comes in contact. In executing her task she should be motivated by love for the neighbour and should strive to bring the underdeveloped neighbours to full Christian maturity, and should use persuasion, not coercion, as the means.
9. In her pastoral ministry the church should promote racial understanding by leading her members into full Christian maturity in race relations. This should be done urgently and persistently, but not in such a manner as to cause illegitimate offense to any members of the church.
10. In obedience to the mission mandate of Christ, the church must bring the Gospel to all nations. The principle of love for the neighbour requires that this mission respect the character and culture of the recipients of the Gospel in so far as these have been preserved by God's grace, and bring new churches as quickly as possible to ecclesiastical self-government. All members should participate in this mission.
11. Each racial group shall have the right to attain complete and independent development even if it lives together with a racially distinct group in the same country. While the manner of such development may vary from place to place, it is a requirement of the Christian ethic that all groups avoid isolation and promote a relation of mutual helpfulness.
12. When a person desires to worship with Christians of another race in a community where he also has the opportunity to worship with his own race, he should be urged to worship in the congregation where his service of God's people and his own edification will be best advanced.
13. The unity of the church should come to expression in common worship, including Holy Communion, among Christians regardless of race, as early and as fully as circumstances and cultural development permit.
14. Holy Scripture makes no pronouncement on racially mixed marriages. The church and state should refrain both from prohibition and indiscriminate promotion of such marriages; for, on the one hand, marriage is in essence a family concern, and on the other hand, children born of an inter-racial union may miss social and cultural affinity with both races from which they have descended.

The "Church of the Afrikaner" as Defender of a Party Political Ideology

— Summary of Article on Page 12 —

For many years now our so-called Christian people has been bewitched by an ideology which professes to be "Christian" whilst in fact directly contradicting Christian faith and the message of the Bible. This is evidenced by the fact that the social and political discrimination between population groups on the basis of race and colour is still consistently being defended as Christian and Biblically justifiable. It has become an obsession to qualify the essentially unchristian as Christian. The more rigid and intolerant *apartheid* becomes, the greater becomes the presumption with which it is justified as Christian politics. This appears to be regarded as imperative.

DEPENDENCE

That is why the political party which has made the putting into practice of this ideology its policy, the National Party, is so unmistakably dependent upon the Church's sanction. It is fortunate in having the three Afrikaans churches, particularly the N.G. Kerk, on its side. Without their support its very existence would be imperilled and the Church's rediscovery of its own critical function towards the party in power could well prove to be disastrous.

Least of all can the National Party afford that those churches which it regards as its own "bulwark" should turn against it on the strength of the witness of the Bible. It would suffer a grievous blow if these churches were suddenly to realise how dangerous any compromising alliance with the Party is for themselves. It is beyond question that the Party would be faced with its final hour when the churches upon which it is so utterly dependent were to become convinced that, for the sake of Christ and his gospel, they could no longer keep on playing the game. When this happens — and because the Church is the Church of Christ, this may well happen eventually — things may go badly awry. The imaginable consequences are for many the stuff that nightmares are made of.

CHURCH AND IDEOLOGY

The Party realises full well how fatal for itself such a change in the Church's attitude and preaching could be. Therefore it assiduously supervises the life of the Church by means of its newspapers. Woe the minister of religion who dares to step out of line in his preaching of the Word. He is soon effectively cut down to size and rendered harmless. The Party's nervous interest in differences within the Church and its active interference in these matters clearly reveal how anxious it is to keep the Church on its side, how panic-stricken it becomes at the thought that the Afrikaans churches might adopt a critical stance in their relationship with it. The 1960 Cottesloe Consultation was probably the most anxious moment in the Party's whole history. It could

have had fatal consequences and meant the beginning of the end of the Party.

To become critical towards the National Party and its policy the Afrikaans churches need in no wise become contaminated by the spirit of "liberalism". All that is needed for them is to start expounding Scripture correctly. Nothing is as dangerous for the Party's ideology as a proper exposition of the Bible. It is permanently dependent upon a favourable interpretation of the Bible. That is why it is obsessed with the fear of the implications of the Biblical preaching of justice and love for our concrete situation; why it is imperative for the Party that the truth of the Bible should ever so often be given an ideological twist to justify the political policy. That is also why it is of decisive importance for the Party that those churches on which it depends for support should apply the fundamental principles of the ideology in their own organised life by maintaining a system of indigenous "daughter" churches for members of different races; that all attempts at truly ecumenical contact should be firmly squashed. Despite all their pious protestations the Afrikaans churches in practice adhere religiously to the accepted maxim: ecclesiastical integration leads to social integration and social integration leads to political integration — which is obviously taboo. Thusfar these churches have in fact been the Party's strongest bulwark against any alternative for its ideology of *apartheid* because, despite all theoretical obeisance to the true principles of the Church, they firmly uphold the ideological maxim of the Party in practice.

What the Party would like most of all would be for the Church positively and concretely to preach, in support of the ideology, that differentiation and discrimination properly belong to the Church of Christ. Fortunately the Church has not yet officially done this, but this does not mean that such sentiments have not upon occasion been voiced and presented with great conviction by some of its most influential leaders.

THE "KNOT" OF THE TIE

Such a man, for example, is Dr. A. P. Treurnicht, former editor of the official journal of the N.G. Kerk, and the National Party struck a notable bargain when it was able to appoint him as the editor of one of its most extremist newspapers. Understandably no objection whatsoever was raised when he made the easy transition from religious to political editorship, with retention of all his ecclesiastical influence as member of the Broad Moderation of the General Synod. He seems now to have become a kind of liaison officer between Church and Party, noticeably strengthening the close tie between them. Through his mediation the Party has become doubly assured of the loyalty of the Church. That someone like him can now speak

with authority both on behalf of the Party and of the Church serves as final confirmation of the supposition that no contradiction or tension exists between the Biblical doctrine of salvation and the doctrine of *apartheid*. Thus the *imprimatur* of the Church and the Bible is placed upon the Party's ideology of discrimination in principle.

Dr. Treurnicht is already hard at work. Every Sunday evening he is given the opportunity of catechising the people over the radio in a peak-hour programme. In one of his recent talks on "The Myth of Equality", for example, he seized upon St. Paul's statement in Gal. 3:28, of all things, to justify the ideology of *apartheid*. Just as little as one can abrogate the difference between male and female, he argued, so little can one abrogate the differences between Jew and Greek, slave and free man, "English-speaker, Afrikaans, Zulu, Coloured and Bushman". The apostle, according to Dr. Treurnicht, means exactly the opposite of what he says.

This is the type of interpretation of the Bible, obviously amounting to rank nonsense, which beautifully suits the ideology of *apartheid*. If the real truth of the Bible for our concrete situation were to be clearly stated, the truth would become as dynamite. This is what the National Party fears above all else (including communism and liberalism). But the truth is neither stated nor heard. For when a principle of *apartheid*, according to which discrimination and differentiation become divine imperatives, is accepted as the norm of the Church's own organisation, precisely the opposite of what the Bible teaches is believed and acted upon.

THE GOSPEL FOR SOCIETY

And what applies to the Church and its organisation, must also apply to the organisation of society. Here, too, the cross of Christ stands in the centre. It all depends on the correct or incor-

rect interpretation of Scripture. And we would be well advised not to waste our energies on a futile search for Biblical grounds with which to justify the ideology of *apartheid* but rather to delve into the political implications of the gospel of reconciliation for our multiracial country. Perhaps it is not a practical interpretation of the gospel which leads us to an ultimate confrontation with the spectres of integration, miscegenation and widespread bloodshed which Dr. Treurnicht so blithely conjures forth, but in fact our very lack of faith in its practicality.

If South Africa wishes to remain a Christian country, it will have to start taking the gospel literally and seriously. As things stand at the moment, the National Party with its ideology of *apartheid* and with its expert religious apologists is not following the way indicated by the gospel.

Ben Engelbrecht

The Political Shift

— DAVID PERK

However much White South Africa is exercised by the feasibility of its policy of separate development of the homelands of its numerous non-white races and by the question of the appropriate speed for implementing it, the real problem that faces South Africa is whether history will give it the time to find an answer that will ensure security, peace and prosperity, in the future, for its total community of white and non-white populations. Sooner or later there must come the recognition that the forces inherent in a society, the economy and way of life of which are based on the joint efforts of all its members, slowly weld them together in a unit, in which status and reward are related to the contributions they make to it. Race and colour prejudice are rooted in human nature and do not disappear with the economic integration of a community, but they cannot prevent it. Legislation may temporarily act as a buffer against the integrative forces in a community, but it becomes ineffective and sooner or later anachronistic in opposing them.

The existence and reality of a group of people, whatever their social and economic status and whatever contribution they make to the common weal, cannot be continuously minimised. They keep obtruding themselves, not only because they are an economic factor but because they are human beings. As a group they may receive grudging attention and concern, but individually they evoke reactions that, however much they are influenced by hostile group attitudes, cannot fail to bring out also a spontaneous goodness and kindness.

CHANGE OF ATTITUDE

By degrees the fear response of rejection towards the non-white has made way for a more constructive and progressive attitude. It has taken place insidiously, under the impact of doubts and questions, raised both

internally and externally and by both whites and non-whites, as to the practicability and advisability of the negative outlook. The backward policy of "wit baasskap" made way for the negative one of *apartheid*, and this made way in turn for a more positive policy of separate freedoms and development. Now that it has become clear that such measures as were designed to stop the drift from the future Bantu homelands to the towns have failed to achieve their object, because neither the money for the development of the homelands was forthcoming on a grand enough scale, nor was white industry in the towns economically able or willing to forego utilising the non-white labour that was available from the reserves, there has been a further shift in the policy. The non-white person is now regarded as anchored politically to his ethnic homeland and he will only

be permitted to work in white areas subject to various control regulations.

The new political thinking of the status of the non-whites, however unaccepting of facts it still is, makes it clear that they cannot be endlessly overlooked. The facts are too real and obstinately lasting to be sidestepped for long. The interdependence of whites and non-whites underlies our economy and way of life, and the new shift in political thinking and talking recognizes this central fact. It represents a considerable advance on the policy of separate homelands, and however painful further adjustments to the facts may be they will come, because reality is inescapable in the long run.

FAITH AND REALISM

Anyone viewing the present South African scene and projecting it geometrically into the future may well yield to despair, if the bowing to reality that is taking place, however reluctant and slow it may be, is overlooked. Admittedly, the unhurried adjustment to the reality of the situation gives no ground for complacency. Our political leaders, no less than the anti-white agitators, both inside and outside South Africa, live in the present. The former seek to perpetuate the past in the present and the latter want to change the present without delay. The claim to realism of the one as of the other is un-

warranted. Reality resides in the inevitability of change and the man who seeks to block it no less than he who seeks to rush it lacks the perception and faith of the realist.

The materialist outlook of the anti-white agitator and of the South African politician only takes into account the economic and political factors that determine the destiny of a people. The religious man knows that man, his schemes and manoeuvres are the expression of an underlying and ultimate design that is held in the embrace of a divine origin, power and purpose. Its cardinal feature is perpetual change. The ultimate goal of the change is hidden from man, just as its origin and purpose are. Only the faith of man that rests in the knowledge of God gives him the conviction that it is based on mutual acceptance, responsibility, compassion and help. Man is confirmed in this faith and knowledge by history. However often throughout his history man has lapsed into barbarism and has turned his back on the accumulated enlightenment, understanding and moral elevation of previous generations, he has repeatedly emerged more committed to these values. If this is the story of man revealed by his history over the ages, this is God's design for him and is the key and guide to man's way of life.

THE URGE OF CONSCIENCE

It is mischievous and misleading to regard those who oppose current

political policy as agitators, implying that they seek to whip up vocal or violent opposition to it. Whilst many, especially outside South Africa, are motivated more by hostile racial feelings than by sympathy with the non-white in South Africa, many more, especially in South Africa, are moved by stirrings of conscience, inspired either by religious or purely social feelings, and by practical considerations evoked by their concern for the future of their kith and kin here.

Social conscience does not rest for long. It keeps returning. Its protests should not be mistaken for malicious and falsely-inspired agitation. Rather it should be heard as the voice of ultimate reality. Where true conscience exists there is no haste or hatred, only faith in the ultimate.

Conscience is ever the painful choice, or it does not exist. It is projected onto a course by precept, example and expectation, and is ever subject to personal and material considerations, the primacy of which it is ever contesting. Argument may momentarily prevail against it, but ultimately its conviction of right and faith sustain it.

JUDGMENT OF FUTURE GENERATIONS

What will future generations say of our vision that could not see the dangers ahead and of our self-centredness that did not see the necessity

for sacrifices to the extent at least of preparing the non-whites, spiritually and educationally in adequate measure, for good neighbourliness? **Now that it is conceded that we must remain living neighbours and working partners, does it not follow that we should provide them the living and statutory conditions to enable them to enjoy security of residence and of tenure of work and the opportunity of advancement and enrichment, an so to become RESPONSIBLE members of the South African community? We are surely failing our future generations if we continue to cling to outdated views and selfish needs and lack the faith to lay plans for a future more in keeping with world opinion and trend of social development.**

A shift in political thinking regarding the future of non-whites is taking place, even though it appears to move one step forwards and two backwards. But movement there is. If only we had more faith in a future that is in the hands of Providence we would not be seeking to project and perpetuate the present into an eternal future, which is not in our hands. We may learn a good deal from the African in our midst, who has not yet succumbed to the sophisticated political and economic thinking of the white man. He bears his lot with an unspoken faith in a future that will both recognize that he is an integral part of the South African community and give him his due reward for the contributions he makes to its prosperity.

FAMILY DAY 1968

— F. J. VAN WYK*

This year Family Day will be celebrated on Monday, July 8th. The celebrations will be of special significance if one bears in mind that a Government Commission is investigating the cause of the high rate of divorce in our country. Churches and other interested organizations and persons have been invited to present evidence to the Commission and it is trusted that the churches will avail themselves of this opportunity.

The Section of Home and Family Life of the Witwatersrand Christian Council has made various proposals to the Council and these have all been approved. They are offered here in the hope that all ministers and other interested persons on the Witwatersrand will take note and that they and their parishes and congregations will participate actively in the various activities. We would also offer Regional Councils of the Chris-

tian Council and ministers in other parts of the country these suggestions and cordially invite further suggestions from them.

The various plans are as follows:

1. Family Week.

On the Witwatersrand the celebrations will commence on Sunday, June 20th, and culminate on Family Day, Monday, July 8th.

2. Special Family Service.

A special "dramatized" service with family tableaux and various choirs, including children's choirs, will be held at 3 p.m., on Sunday, June 30th, in the Methodist Central Church, Johannesburg. All churches and all ethnic groups are cordially invited to take part in this service and ministers are requested to announce it from their pulpits. Details will be posted to all parishes and congregations.

3. Broadcasts.

The Witwatersrand Christian Council has requested the national Christian Council to approach the

SABC with a view to special broadcasts, emphasizing the nature of the Christian family, and the factors which make for a healthy and happy family.

4. *Photographic exhibition.*

During the Family Week a photographic exhibition on family life in South Africa will be held in the Small Darragh Hall, Hoek Street, Johannesburg — next to St. Mary's Cathedral.

5. *Symposia.*

At least two symposia on *the Christian Marriage* will be held in Johannesburg during the Week, one in the centre of Johannesburg, probably in the Large Darragh Hall and one in Soweto. Other parts of the Witwatersrand will be asked to arrange similar meetings in their areas.

6. *Special Services and/or Vigils.*

All churches on the Witwatersrand will be asked to conduct special services on Sunday, June 30th and/or on Sunday, July 7th. It is also suggested that vigils similar to those held in Johannesburg and elsewhere on the Witwatersrand last year, be arranged on either of these Sundays and also on Monday, July 8th. Special prayers could be offered at the services and vigils for family life in South Africa and also for the Commission which is enquiring into the reasons for the high rate of divorce in our country.

Witwatersrand Survey on Main Problem areas.

Our readers will be interested to hear about a special survey which was recently conducted by the Witwatersrand Christian Council among their member churches. The purpose of this survey was to ascertain what work is being done by the member churches in the area of Christian social action and community service, with a view to the elimination of overlapping and the establishment of closer co-operation among the member churches in this particular field, e.g. by pooling financial and manpower resources.

The first stage of the survey, which has now been completed, was aimed at determining what the churches considered are the main problem areas which need the attention of the churches and in which the

churches could co-operate. Interestingly the problem areas listed were the following in the order given:

- (a) Preparation for Marriage
- (b) Alcoholism
- (c) Relationships between husband and wife
- (d) Poverty
- (e) Relationships between parents and children
- (f) Old Age Care
- (g) Teenagers and the Use of Drugs
- (h) Homosexuality.

Courses on Aspects of Married Life.

The Marriage Guidance Council of Johannesburg has kindly agreed to conduct a special course for African ministers, teachers, social workers, nurses, etc. on aspects of preparation for marriage. The course will be conducted by experts and will commence in Johannesburg on Saturday, May 11th. It is hoped that the Marriage Guidance Council will hold more such courses for all the racial groups. In the meantime churches are urged to acquaint themselves with the various problems with which African families are grappling in the process of adjusting to family life in our urban areas.

Tape Recordings by migrant labourers.

The Section of Home and Family Life of the Witwatersrand Christian Council is commencing an experiment shortly, namely tape recording messages by husbands in urban compounds etc. for transmission to their wives in the homelands and tape recording messages by the wives for their husbands in the urban areas.

Courses for Teenagers.

The Section is also considering plans for conducting regular courses for non-white teenagers on preparation for marriage.

*Honorary Secretary, Section of Home and Family Life, Witwatersrand Christian Council, c/o P.O. Box 31134, Braamfontein, Transvaal.

Letters — Brieve

ARE THEY STILL CHRISTIANS?

Mr. V. G. Davies, 89, Kloof Road, Sea Point, Cape Town.

One cannot help wondering whether the people referred to by the Rev. J. Erasmus (Letters, April issue) can rightly be classed as Christians. To give up prayer surely means to give up repenting, and to give up repenting implies that there is no need of a Saviour from whom to seek forgiveness for one's sins. It seems to me that the "Dead God Theology" is nothing but a rationalising of sin; a vain attempt to smother remorse of conscience among people who are trying to serve two Masters — God and Mammon. The most serious aspect of the matter is, however, not that pseudo-Christians are subscribing to a heretical theology, but that the Church does not appear to be taking a firm stand by asserting her God-given authority. The Christian faith has been kept pure and intact throughout all the centuries only because the Church has uttered her anathemas and excommunicated heretics when the necessity arose. What would be the state of Christianity today had not the Church in the past exposed and condemned such heresies as Gnosticism, Arianism, Nestorianism, Pelagianism, Jansenism and many others. Would not Christian truth today be lost sight of in a veritable forest of half-truths, exaggerated truths and positive falsehoods? We can but hope and pray that in our day the Church will once again assert her God-given authority by anathematizing modern heresies and loudly declaring the Christian truth entrusted to her keeping by Christ our Lord through the Holy Spirit.

"A PLEA FOR UNDERSTANDING"

John E. Plaatjes, V.D.M., P.O. Box 333, George, C.P.

While I read the well-documented and passionate *"Plea for Understanding"*, a booklet issued by Ds. W. Landman, I was reminded of the humble prayer of St. Francis of Assisi:

"... Help me, o Lord, not so much to be understood, as to understand..."

Is not this the essence of Christ's teachings: That we love one another, because love brings acceptance, understanding and appreciation of my fellow human being?

The D.R.C. — my beloved D.R.C. — is straining at a gnat and swallowing a camel in the process of helping to defend an indefensible ideology, denying Christ in the meanwhile. They are hard put to sell to the outside world an ungodly set of merchandise, and are surprised when the world scornfully rejects it.

The booklet is a reply of the D.R.C. on a letter and statement of the Reformed

Churches in America. In the collective statement, the "other" Reformed group of churches have recorded that they "see no expressions of guilt or penitence in the policies of the Republic of South Africa, nor do we see the Dutch Reformed Churches assuming any leadership regarding the crimes against the non-white African . . ."

Because of its kinship with the Reformed churches in S.A., because of its concern for all people, white and non-white, "the Reformed Church in America continues to appeal to the consciences of the CHRISTIANS in South Africa, calling upon them to reverse the patterns of racism and injustice".

A speech by the late Dr. Verwoerd is included, which ends with this paragraph:

"We do not take the road of oppression, and we also wish to remove discrimination. Our policy provides for a proper and independent existence for Whites. At the same time it seeks to accord the same privileges — in different ways — to all the non-Whites now living in our country . . ."

Those of us who are at the receiving end of things, those of us who know the truth, know that discriminations have not been removed but have been increased. The policy does not provide for a proper and independent existence for Coloureds. We do NOT enjoy the same rights and privileges of our White brethren.

Who is foxing whom? Who is right and who is wrong?

May God have mercy on us all.

"OOGKLAPPE" HET DIE KOL GETREF

Mnr. A. J. J. Burger, Marie, Pk. Witvlei.

Dit was aangenaam om u inleidings-artikel, *Onbetaalbare Skuld* in u uitgawe van 15 April te lees. Iets van die gesindheid van Jesus is daarin weerspieël. Verder skets dit die situasie byna onverbeterlik, en ons hoop dat dit mettertyd sal vrugte afwerp.

Die artikel *Oogklappe*, deur ds. J. A. Swanepoel, tref gewis ook die kol. Dit is verblydend dat hy erken dat die Wêreldraad van Kerke ook foute kan maak, en ek wil graag toegee dat ons ook daaruit kan leer. Daar bly egter heelwat waarmee ek nie genoeg kan of

mag neem nie. Juis daarom betreur baie lidmate van die Ned. Geref. Kerk dit nog steeds dat daar destyds so hals-oorkop uit die Wêreldraad bedank is. Dit het die indruk gewek dat ons weggehardloop het omdat ons nie ons man kon staan nie. Daar word dikwels aangevoer dat daar vir ons geen heil te wagte is van die Wêreldraad van Kerke nie. En tog kan dié wat die Wêreldraad so onvoorwaardelik verdoem, 'n voorbeeld vind in wat die huidige regering, wat hulle so slaafs navolg, doen. Lidmaatskap van die V.V.O. hou blykbaar ook geen belofte in nie, en tog handhaaf die regering dit omdat hy daar sy man kan staan en nie die skyn wil wek dat daar dinge is wat ons moet wegsteek nie.

Persoonlik dink ek dat daar heelwat in „kerklike apartheid” is wat nie die toets van die Skrif kan deurstaan nie. Dit kan dus ook wees dat ons kerkleiers destyds gewantou is en dat daar gevrees is dat hulle nie hul man sou kon staan nie en oortuig kon raak dat apartheid nie volgens die Skrif is nie. So was daar destyds ook openlike wantroue in ons jong teoloë wat met beurse uit die buiteland aldaar verder kon gaan studeer.

Om na „oogklappe” terug te keer, dit is pynlik om die onkunde onder ons mense waar te neem. Die vooroordeel teen die Christelike Instituut en sy direkteur is ook iets om van hartseer te word. Die agitatie van sommige Afrikaanse koerante en, jammer om te sê, ook van sommige Afrikaanse predikante, het grootliks daarin geslaag om baie van ons Afrikaanssprekendes ten kwade te beïnvloed en van hulle „oogklap-draers” te maak. Dit het so ver gegaan dat daar soms selfs haat en bitterheid bespeur word.

PONT-SAAK

Wat ek hier sê, kan ek staaf met wat ek kort gelede ondervind het. Tydens 'n sakereis in een van die noordelike provinsies van ons land, moes ons reis-geselskap in 'n sekere dorp oornag. Die aand in die hotel het ons 'n koerant te koop gekry met die berig van die uitspraak van die Appèlhof in die Pontsaak, met die foto's van die eisers daarby. Een van die lede van ons geselskap verwys toe na ds. Naudé as „een van die grootste kommuniste in die land”, waarop 'n tweede aanmerk: „Ja, en die man was nogal my predikant, 'n lieflike persoon: maar hy het soos hand-omdraai

in die teenoorgestelde verander”. Daar was merkbare simpatie met die verweerder in die betrokke saak, en daar is selfs die opmerking gemaak dat hy die verkeerde regters gehad het. So ver strek die onkunde al dat selfs ons regters gewantou word. 'n Ander lid van die geselskap, wat nie 'n „vreemdeling in Jerusalem” is nie, het wel sterk beswaar gemaak teen sulke onverantwoordelike opmerkings en daarop gewys dat ons nog op ons howe kan vertrou wanneer individue, soos die eisers, belaster word en dus veel onregverdige leed moet verduur.

VALSE KENNIS

Terwyl ek hierdie skreeuende onkunde moes aanhoor van mense wat as goed ontwikkelde mense beskou word, het die vraag by my opgekom wie eintlik vir hierdie onredelike vooroordeel verantwoordelik is. Ek dink hier aan die woorde van die profeet Hoséa: My volk gaan te gronde weens gebrek aan kennis. Nou is geen kennis seker nie so gevaarlik soos valse kennis nie. 'n Mens moet waarlik treur daaroor dat jou mede-Afrikaner met haat vervul is omdat hy deur kwaadwilliges aangehits is ter wille van 'n apartheidsevangelie wat daarop aanspraak maak om die enigste behoud van ons volk te wees. Ek kry die indruk dat, terwyl daar naarstiglik aan mense gearbei word ter wille van die apartheidsideologie, daar min bekommernis is oor hulle sieleheil, want ek kon geen saligmakende kennis by die meeste van my reisgenote bespeur nie. Gawe, vriendelike mense, maar Jesus met sy evangelie van selfverloëning is blykbaar vir hulle 'n onbekende.

Dit is vir my voorwaar nie aangenaam om hierdie dinge te skrywe nie, maar ek doen dit om te waarsku teen te veel nasionalisme en te min van die ewige evangelie. „Soek eers die koninkryk van God en sy geregtigheid, en al hierdie dinge sal vir julle bygevoeg word”. Mag die genadige Here ons „weer lewend maak na sy Woord”. Dan sal baie van die onkunde, vooroordeel en liefdeloosheid verdwyn.

KORRESPONDENSIE

N. van L., Benoni.

U herhaal slegs vorige beskuldigings en lewer met u brief geen bydrae tot 'n sinvolle gedagtewisseling nie. — Red.